

UNIVERSITAT DE VIC
UNIVERSITAT CENTRAL
DE CATALUNYA

EDUCACIÓ EMOCIONAL

A l'escola Maristes Sants – Les Corts

Treball de Final de Grau de Mestre d'Educació Infantil de la
Menció en Cultura i Llenguatges de la Infantesa

Queralt Lluch Hernández

4t curs en Grau d'Educació Infantil

Tutora: Amàlia Susana Creus Quinteros

Facultat d'Educació, Traducció i Ciències Humanes

Universitat de Vic

Maig del 2020

Agraïments

Aquest treball no hauria estat possible sense el suport de totes les persones que han estat a prop meu des del primer moment.

Agraeixo l'oportunitat que em va oferir l'escola Maristes Sants – Les Corts, en especial, vull agrair al Sots – Director i al Cap d'Estudis de l'escola per dedicar-me el seu temps, i facilitar-me tant les coses. També agrair al mestre de l'escola per acompanyar-me en tot moment i encoratjar-me a fer l'estudi a la seva escola. I un especial agraïment a la tutora de l'aula de P5-A per deixar-me observar la seva classe, dedicar-me el seu temps i sobretot ensenyar-me que l'educació emocional és possible dins l'àmbit escolar.

Agraeixo a l'Amàlia Creus l'atenció i paciència que m'ha donat al llarg d'aquests mesos, que tot i la distància en tot moment m'ha estat acompanyant.

No m'oblido de la meva família, que sempre m'ha recolzat i acompanyat en cada decisió que he pres. I a la meva parella, per creure en mi i fer-me somiar en el millor dels futurs professionals.

Dedico aquest treball als meus pares, perquè gràcies a ells he pogut estudiar el que realment m'agrada i m'han ajudat a arribar al final d'aquest camí.

I per últim, m'agradaria citar una frase d'Antoine de Saint – Exupéry que em recorda als meus avis, perquè sense ells això tampoc hauria estat possible, i és que ells m'han ensenyat a estimar tot el que faig:

"L'amor és l'única cosa que creix quan es reparteix"

Resum

Les competències d'intel·ligència cognitiva han d'anar de la mà de competències d'intel·ligència emocional, que són fonamentals per donar resposta als nous reptes que planteja la societat. Escoles com Maristes Sants – Les Corts aposten per la integració al projecte educatiu d'escola d'un projecte d'educació emocional anomenat *Connecta't*. Després d'aprofundir en el marc conceptual i teòric de l'educació emocional, aquest treball ofereix una visió sobre com es porta a la pràctica en una aula del Segon Cicle d'Educació Infantil.

Paraules clau: Educació Infantil, Educació emocional, estudi de cas, Maristes Sants – Les Corts, competències emocionals

Abstract

Cognitive intelligence skills need to go hand in hand with emotional intelligence skills, which are fundamental to confront the new challenges raised by society. Schools such as Maristes Sants – Les Corts, in Barcelona, commit to integrating into their educational project an emotional education project (*Connecta't*, in Catalan, *Connect* in English). After getting into emotional education conceptual and theoretical frameworks, this paper presents an overview about the experience of putting it into practice in a Pre-school Education, second cycle (aged three to five) classroom.

Key words: Pre – School Education, Emotional Education, case study, Maristes Sants – Les Corts, Emotional Skills

Resumen

Las competencias de inteligencia cognitiva deben ir de la mano de competencias de inteligencia emocional, que son fundamentales para dar respuesta a los nuevos retos que plantea la sociedad. Escuelas como Maristas Sants – Les Corts apuestan por la integración al proyecto educativo de escuela de un proyecto de educación emocional cuyo nombre es *Conéctate*. Tras analizar el marco conceptual y teórico de la educación emocional, este trabajo ofrece una visión sobre cómo se lleva a la práctica en un aula del Segundo Ciclo de Educación Infantil.

Palabras clave: Educación infantil, Educación emocional, estudio de caso, Maristes Sants – Les Corts, competencias emocionales

Abstract

Les compétences en intelligence cognitive doivent aller de pair avec les compétences en intelligence émotionnelle, qui sont fondamentales pour affronter les nouveaux défis posés par la société. Des écoles comme Maristes Sants - Les Corts, à Barcelone, s'engagent à intégrer dans leur projet éducatif un projet d'éducation émotionnelle (*Connecta't*, en catalan, *Connecter* en français). Après avoir étudié en profondeur le cadre conceptuel et théorique de l'éducation émotionnelle, cet article présente un aperçu de l'expérience de sa mise en application dans une classe d'éducation préscolaire, deuxième cycle (de trois à cinq ans).

Mots clés : Enseignement primaire, éducation émotionnelle, étude de cas, Maristes Sants – Les Corts, compétences émotionnelles

Sumari

1	Introducció	7
1.1	Presentació i justificació	7
1.2	Objectius d'investigació	8
1.3	Estructura i organització del treball	8
2	Marc teòric	10
2.1	Les emocions	10
2.2	Educació emocional	13
2.3	Educació emocional en la legislació vigent.....	18
2.4	Educació emocional i professorat	22
2.5	Educació emocional a l'aula.....	24
3	Metodologia	29
3.1	Paradigma del treball	29
3.2	Mètode d'investigació.....	29
3.3	Instruments de recollida de dades	30
3.3.1	Entrevista.....	30
3.3.2	Observacions	34
3.3.3	Anàlisi dels documents	34
3.4	Aspectes ètics	35
4	Escola Maristes Sants – Les Corts	36
4.1	Context d'investigació	36

4.1.1	Institució Marista.....	36
4.1.2	Descripció del centre Maristes Sants – Les Corts.....	38
4.1.2.1	Història.....	38
4.1.2.2	Trets d’identitat.....	38
4.1.2.3	Organització de l’infantil.....	39
4.1.3	Descripció de l’aula.....	41
5	Anàlisi de dades i resultats.....	48
5.1	Buidatge de dades.....	48
5.2	Anàlisi de dades.....	60
5.2.1	Eix I. Perspectiva institucional i aplicació del projecte.....	60
5.2.2	Eix II. Posada en pràctica en una aula d’infantil i estratègies docents.....	67
5.3	Resultats de l’anàlisi.....	71
6	Conclusions.....	73
7	Referències bibliogràfiques.....	76

1 Introducció

1.1 Presentació i justificació

Sóc estudiant d'educació infantil perquè dos mestres, fa anys, van deixar empremta en mi, i em van ensenyar el valor d'aquesta professió. Els dos mestres van coincidir en moments en els quals jo em trobava amb necessitats emocionals evidents, quan la separació dels meus pares i quan el canvi d'escola. Aquest és el motiu pel qual he decidit enfocar aquest treball de final de grau en les emocions i l'educació emocional, per així poder entendre quina és la importància que tenen aquests termes en el desenvolupament de l'infant.

Quan al principi mirava el currículum del segon cicle d'Educació Infantil per buscar inspiració per al tema del treball, aquesta cita de Palou (2004) va fer decantar-me finalment cap a l'educació emocional:

Les vivències emocionals són el motor de la nostra vida i de les nostres relacions i, en conseqüència, també ho haurien de ser de l'educació. En aquest sentit, educar emocionalment significa impulsar el creixement emocional dels infants, afavorir el seu desenvolupament integral com a persones. (p.25)

Aquesta reflexió em va fer entendre que un mestre ha de saber fer entrar dins l'aula les vivències emocionals, ja que com diu la cita són el motor que ens mou. I així doncs, com diu Salmurri (2011) "El principal objectiu de l'educació és la formació de la personalitat de l'individu. I això implica transmetre coneixements instrumentals, ensenyar i establir rutines i hàbits, però també, i molt principalment, potenciar el correcte desenvolupament emocional de l'educand" (p.16).

Encara que el treball estigui enfocat en educació emocional, aquest també pretén reflectir tots els aprenentatges que he anat adquirint al llarg del grau de Mestre d'Educació Infantil. A més, portant a terme un estudi de cas a l'escola Maristes Sants – Les Corts, he pogut aconseguir una visió sobre com l'educació emocional es pot portar a la pràctica en una aula de P5.

1.2 Objectius d'investigació

La finalitat d'aquest treball és oferir una visió sobre com es porta a la pràctica l'educació emocional en una aula del Segon Cicle d'Educació Infantil de l'escola Maristes Sants – Les Corts.

Els objectius generals que persegueixo en aquesta recerca són:

- Aprofundir en els coneixements teòrics de l'educació emocional.
- Aprofundir en el plantejament de l'educació emocional en els documents del departament d'ensenyament i en els del centre escolar.
- Analitzar i conèixer un cas concret d'implementació d'un projecte d'educació emocional en el dia a dia a l'escola.

Pel que fa als objectius específics de la meva recerca, que van vinculats al tercer objectiu general, són:

- Conèixer la visió institucional i veure quina cabuda té un projecte d'educació emocional en una escola.
- Conèixer de quina manera s'aplica el projecte *Connecta't* en una aula d'educació infantil i les estratègies que s'utilitzen.

1.3 Estructura i organització del treball

El següent treball s'estructura en set apartats. El primer apartat es troba la introducció, la justificació sobre el tema i els objectius que persegueix el treball. En el segon apartat trobem el marc teòric on s'explica que són les emocions, que és l'educació emocional i per tant d'on prové el terme.

També trobem que diuen els documents oficials respecte a l'educació emocional sobre quin hauria de ser el paper del professorat i tot el que engloba l'educació emocional a l'aula.

El tercer apartat explica la metodologia que aplicaré a la meva part pràctica, i per tant descriu com portaré a terme l'estudi de cas a l'escola Maristes Sants – Les Corts. S'exposa la perspectiva que seguiré, el mètode d'investigació i

els instruments que utilitzaré. I el quart apartat fa èmfasi a l'anàlisi de dades que duré a terme, on apareixerà la descripció del context d'investigació, i també la triangulació entre la recerca de la teoria, les dades obtingudes de l'estudi de cas i els documents oficials.

Per acabar, en el cinquè apartat trobem les conclusions extretes del treball i en el sisè la bibliografia utilitzada per dur-lo a terme. I el setè apartat està dedicat pels annexos del treball.

2 Marc teòric

2.1 Les emocions

Encara que ara se'n parli més que mai, el terme emoció no és nou, ja que al llarg de la història sempre han tingut un paper fonamental, tot i que el grau de protagonisme ha anat variant segons el moment en el qual es trobava la humanitat. Bisquerra (2009) ens diu que la paraula emoció prové del terme llatí "movere", que vol dir "moure cap a". Nou anys abans, Bisquerra (2000) va definir emoció com "un estat complex de l'organisme caracteritzat per una excitació o una pertorbació que predisposa a l'acció" (p.20). Per tant, podem dir que les emocions estan presents a la nostra vida quotidiana, influeixen en les decisions que prenem al llarg del dia i per tant, són el motor que ens mou per dur a terme accions.

Seguint aquesta reflexió, Bach i Darder (2010) esmenten aquesta importància i els aprenentatges que comporta conèixer les emocions en l'individu:

El que variarà si aprenem a identificar les nostres emocions i a tenir en compte el seu potencial transformador, serà la nostra actitud, la nostra manera de considerar-los i d'afrontar-los. Arribarem a interioritzar no tan sols que un cert grau de conflictivitat és normal, sinó també que tenim a les nostres mans la possibilitat de convertir els problemes en oportunitats, de reconvertir-los en descobriments personals que ens ajudin a ser més nosaltres mateixos i a relacionar-nos millor (p.26).

Un aspecte important a considerar, és la classificació de les emocions. Molts autors parlen sobre la importància de classificar les emocions i tendeixen a classificar-les segons la valoració de l'estímul que activa la resposta emocional. Lazarus (1991) ens proposa classificar les emocions de la següent manera:

- Emocions negatives: són el resultat davant de situacions que són valorades com una amenaça, pèrdues, etc. Per tant, són avaluacions desfavorables respecte als nostres objectius.

- Emocions positives: són emocions que s'experimenten quan s'aconsegueix una meta, quan hi ha millora o progrés en allò que es fa. Així doncs, són el resultat d'una avaluació favorable respecte als objectius proposats.
- Emocions ambigües: són aquelles emocions que poden ser positives o negatives segons les circumstàncies en què es donin.

Bisquerra (2009) afegeix, a part d'aquestes tres classificacions, una quarta, que l'anomena emocions estètiques, aquestes les defineix com "la resposta emocional davant la bellesa" (p.173). Aquesta classificació és molt difícil de descriure, ja que depèn de l'experimentació de cada persona vers la bellesa.

Així doncs, entenent aquestes definicions, Bisquerra (2009) ens presenta un quadre amb la classificació psicopedagògica de les emocions (vegeu taula 1), pensat per ser utilitzat en l'educació emocional.

Taula 1. Classificació psicopedagògica de les emocions

EMOCIONS NEGATIVES	
Por	Temor, horror, pànic, terror, basarda, desassossec, ensurt, fòbia
Ira	Ràbia, còlera, rancor, odi, fúria, indignació, ressentiment, aversió, exasperació, tensió, excitació, agitació, acritud, animadversió, animositat, irritabilitat, hostilitat, violència, enuig, gelosia, enveja, impotència, menyspreu, acritud, antipatia, ressentiment, rebuig, recel
Tristesia	Depressió, frustració, decepció, aflicció, pena, dolor, pesar, desconsol, pessimisme, malenconia, autocompassió, soledat, desànim, desgana, enyorança, abatiment, disgust, preocupació
Fàstic	Aversió, repugnància, rebuig, despreci
Ansietat	Angoixa, desesperació, inquietud, inseguretat, estres, preocupació, anhel, neguit, consternació, nerviosisme
Vergonya	Culpabilitat, timidesa, vergonya aliena, anat, rubor, enrogiment, modèstia

EMOCIONS POSITIVES	
Alegria	Entusiasme, eufòria, excitació, contentació, deler, diversió, plaer, estrement, gratificació, satisfacció, caprici, èxtasi, alleujament, joia, humor
Amor	Acceptació, afecte, estimació, tendresa, simpatia, empatia, interès, cordialitat, confiança, amabilitat, afinitat, respecte, devoció, adoració, veneració, enamorament, àgape, gratitud, compassió
Felicitat	Benestar, goig, tranquil·litat, pau interior, benaurança, placidesa, satisfacció, serenitat
EMOCIONS AMBIGÜES	
Sorpresa	
EMOCIONS ESTÈTIQUES	

Nota. Taula d'autoria pròpia basada en la classificació de Bisquerra (2009), p.92-93.

Bisquerra (2009) en el seu llibre ens parla sobre els components que presenta tota emoció i ens diu que són tres: el neurofisiològic, el comportamental i el cognitiu. El neurofisiològic és aquell component que no es pot controlar, i són totes aquelles respostes que dona el cos de forma involuntària davant d'un fet. El component comportamental coincideix amb l'expressió emocional, i són aquelles accions que es veuen reflectides en el llenguatge no verbal i el to de veu. I per últim, el component cognitiu que és el més complicat de definir, ja que té a veure amb l'experiència emocional, ens permet prendre consciència de l'emoció que s'està experimentant i etiquetar-la.

En funció dels tres components que descriu Bisquerra, Bach i Darder (2010) diuen que "Les emocions són la nostra resposta personal i singular als esdeveniments significatius de la nostra vida" (p.72). Llavors, vinculant la idea dels tres components de Bisquerra amb el que diuen Bach i Darder sobre la resposta personal a l'emoció, entenem que: tota emoció és el resultat de la relació personal i subjectiva que cada persona estableix amb altres i amb la realitat que l'envolta.

Sobre cada un dels components de l'emoció es pot intervenir des de l'educació emocional, aplicant tècniques i estratègies que ajuden a l'aprenentatge de l'autocontrol i l'autogestió de les emocions.

2.2 Educació emocional

Bach i Darder (2010) diuen que "L'educació tradicional ha fet prevaler el coneixement per sobre de les emocions, sense tenir en compte que un i altre aspecte no es poden desvincular" (p.28). Aquesta reflexió em serveix per entendre que les emocions formen part del dia a dia de l'escola i tenen una importància en els aprenentatges dels infants.

La fonamentació teòrica d'aquest terme pren partida quan, l'any 1983, Howard Gardner estableix la teoria de les intel·ligències múltiples. En aquesta teoria Gardner distingeix vuit intel·ligències de les quals dues ens interessen molt per posicionar-nos. Aquestes dues són la intel·ligència interpersonal, que és la capacitat de lideratge, de resoldre conflictes i l'anàlisi social. I la intel·ligència intrapersonal, que és la capacitat de formar-se un model precís de si mateix i utilitzar-lo de forma apropiada per interactuar de manera afectiva al llarg de la vida. De la unió d'aquestes dues intel·ligències sorgeix la intel·ligència emocional.

La primera referència a parlar sobre el terme intel·ligència emocional, l'any 1990, van ser Peter Salovey i John Mayer, que com recullen Mestre i Fernández (2007), la van definir com "l'habilitat per regular els sentiments i les emocions pròpies i les dels altres, discriminar-los i utilitzar aquesta informació per guiar el pensament i l'acció de cadascú" (p.32).

No obstant això, l'autor que més rebombori va ocasionar i que més difusió va obtenir va ser Daniel Goleman quan l'any 1995 va publicar *Emotional Intelligence*, un llibre dedicat plenament a descriure i definir la naturalesa de la intel·ligència emocional. Per Goleman (1995) la intel·ligència emocional consisteix en cinc punts:

1. Conèixer les pròpies emocions, i per tant, conèixer-se a un mateix.
2. Saber gestionar les emocions, i així doncs, prendre consciència d'allò que sento.
3. Motivar-se a un mateix.
4. Reconèixer les emocions dels altres, de manera que, es promogui l'empatia.
5. Establir relacions, i per tant, gestionar les emocions dels altres.

Altres autors que també han definit la intel·ligència emocional són Bisquerra i Pérez (2012) definint-la com "la capacitat per identificar les pròpies emocions i les dels altres, utilitzar-les per facilitar el pensament, comprendre la complexitat de les emocions i regular-les de manera adequada" (p.187).

Aquests cinc autors ens parlen de la importància de la intel·ligència emocional, que engloba totes les emocions i defineix la seva naturalesa i importància en el nostre dia a dia. Així doncs, Bach i Darder (2010) diuen que:

Les emocions tenyeixen tota la vida personal, intervenen en l'adquisició i l'exercici dels valors, en la concreció d'expectatives i decisions, en l'adquisició del coneixement i en la significació que aquest té per a nosaltres. Són la base de les relacions constructives entre les persones i les societats (p.251).

Per tant, podem afirmar que les emocions tenen una funció global en la vida de la persona i una implicació constant en totes les activitats personals. La importància de fer aquest recorregut era per evidenciar la importància d'incorporar l'educació emocional a l'escola.

Segons Bisquerra (2009), l'objectiu de l'educació emocional és el desenvolupament de les competències emocionals que es basen en la intel·ligència emocional, fent així una barreja entre aspectes educatius i psicològics. Aquest mateix autor ens defineix les competències emocionals com: "conjunt de coneixements, capacitats, habilitats i actituds necessàries per prendre consciència, comprendre, expressar i regular de forma apropiada els fenòmens emocionals" (p.146).

Bisquerra i Pérez (2007) van crear un model teòric de les competències emocionals (vegeu figura 1), on s'agrupen en cinc grans dimensions: consciència emocional, regulació emocional, autonomia emocional, competència social i habilitats de vida i benestar.

Figura 1. Model pentagonal de les competències emocionals.
Extret de Bisquerra i Pérez (2007). ©

La primera capacitat per poder avançar és la consciència emocional, i Bisquerra (2009) la defineix com "la capacitat per prendre consciència de les pròpies emocions i de les emocions dels altres" (p.148). Així doncs, dins aquest primer bloc, trobem aspectes com presa de consciència de les pròpies emocions, donar nom a les emocions, comprensió de les emocions dels altres i prendre consciència de la interacció entre l'emoció, la cognició i el comportament.

En segon lloc, trobem la regulació emocional, Bisquerra (2009) ens la defineix com "la capacitat per manejar les emocions de forma apropiada" (p.148). Aquesta capacitat requereix tenir consciència de la relació entre l'emoció, la cognició i el comportament. Hi ha quatre micro-competències que configuren aquesta, i són: expressió emocional apropiada, regulació de les emocions i els sentiments, habilitats d'afrontament i competència per autogenerar emocions positives.

En tercer lloc hi trobem l'autonomia emocional, Bisquerra (2009) ens diu que la podem entendre com "un concepte ampli que inclou un conjunt de característiques i elements relacionats amb l'autogestió personal" (p.149). Dins aquesta capacitat, hi trobem elements com l'autoestima, l'automotivació, l'autoeficàcia emocional, la responsabilitat, l'actitud positiva, l'anàlisi crítica de les normes socials i la resiliència.

La competència social és la quarta competència, i Bisquerra (2009) ens la descriu com "la capacitat per mantenir bones relacions amb altres persones" (p.150). Hi ha nou micro-competències que configuren aquesta, i són: dominar les habilitats socials bàsiques, respecte a els altres, practicar la comunicació receptiva, practicar la comunicació expressiva, compartir emocions, comportament prosocial i cooperador, assertivitat, prevenció i solució de conflictes, i capacitat per gestionar situacions emocionals.

Per últim, la cinquena competència d'aquest model pentagonal, les habilitats de vida i benestar. Bisquerra (2009) la defineix com "la capacitat per adoptar comportaments apropiats i responsables per afrontar satisfactòriament els desafiaments diaris de la vida" (p.151). Així doncs, aquesta competència inclou sis micro-competències, i són: fixar objectius adaptatius, prendre decisions, buscar ajuda i recursos, ciutadania activa, participativa, crítica, responsable i compromesa, benestar emocional i fluir.

Bisquerra (2009) ens diu que:

L'educació ha de preparar per a la vida. Dit d'una altra manera, l'educació té per finalitat el desenvolupament humà per fer possible la convivència i el benestar. En aquest sentit, les competències són competències bàsiques per la vida, i per tant, haurien d'estar presents en la pràctica educativa. Però no de forma ocasional, com sovint passa, sinó de manera intencional, planificada, sistemàtica i efectiva (p.159).

Així doncs, quan parlem d'educar ens referim a ajudar al desenvolupament integral de les persones i potenciar totes les capacitats, tant les cognitives, com les físiques, lingüístiques, afectives i també les capacitats emocionals. Per tant, les emocions també s'han d'educar i l'escola ha de formar part del desenvolupament d'aquesta capacitat.

Com descriuen Bisquerra i Pérez (2007) "L'educació emocional entesa com un procés educatiu, continu i permanent, que pretén potenciar el desenvolupament de les competències emocionals com a element essencial del desenvolupament integral de la persona" (p.12). Aquest tipus d'educació és innovadora en l'àmbit educatiu, ja que respon a necessitats que fins al moment no estaven ateses en les matèries acadèmiques ordinàries, hem d'entendre aquesta educació com una nova forma d'educar, que ha de ser transversal en totes les matèries i àmbits. Com aquests mateixos autors ens diuen, és un procés que s'inicia des de la primera infància i està present al llarg de tota la vida.

Encara que el principal objectiu de l'educació emocional sigui el desenvolupament de les competències emocionals, aquest terme persegueix altres objectius que esmenta Bisquerra (2009) a la pàgina 163:

- Adquirir un millor coneixement de les pròpies emocions.
- Identificar les emocions dels altres.
- Denominar les emocions correctament.
- Desenvolupar l'habilitat per regular les pròpies emocions.
- Prevenir els efectes nocius de les emocions negatives.
- Desenvolupar l'habilitat per generar emocions positives.
- Desenvolupar l'habilitat d'automotivarse.
- Adoptar una actitud positiva vers la vida.
- Aprendre a fluir.

Per concloure aquest apartat, faig referència a un article de Talavera, López, Fuentes, Rosselló i Lombart (2002) que ens parla sobre la importància d'incloure l'educació emocional a l'escola infantil, com a primer pas per combatre l'alfabetització emocional, ja que a la primera infància és quan "es

molleja la base per assimilar hàbits emocionals i socials fonamentals que es poden manifestar al llarg de la vida dels infants” (p.37). I com diuen aquests autors, de ben segur que durant la jornada escolar en una aula d’infantil es fa molta educació emocional, només hem de posar-hi consciència i donar-li més rellevància i importància durant el quefer de cada dia a l’aula.

2.3 Educació emocional en la legislació vigent

Encara que molts autors recolzin l’entrada de l’educació emocional a les aules, hem de tenir present que a Catalunya i a l’Estat Espanyol ens regim per un Departament d’Educació, és aquest l’encarregat de dir que i com s’han de treballar els diferents aspectes dins l’aula.

Un dels documents més importants en educació és l’informe que va publicar Jacques Delors l’any 1996, per encàrrec de la UNSECO i que porta per títol *Educació: hi ha un tresor amagat a dins*, aquest informe posa en manifest el valor de l’educació per tenir pau i per garantir el desenvolupament de les persones, a més diu que l’educació al llarg de la vida es basa en quatre pilars fonamentals. El primer pilar, aprendre a conèixer, comenta la possibilitat de compaginar la cultura general amb estudiar un nombre reduït de matèries. El segon pilar, aprendre a fer, explica que les persones no han de limitar-se a aprendre un ofici, sinó que han d’anar més enllà i adquirir competències que els permetin fer front a les diferents situacions. El tercer pilar, aprendre a conviure, fa referència a comprendre millor a l’altra persona, i al món, també remarca la importància del diàleg per la bona comunicació i harmonia entre tots. Per últim, el quart pilar, aprendre a ser, és un conjunt dels tres pilars anteriors i a més inclou els tresors enterrats de les persones com la memòria, la imaginació i les diferents aptituds que amaga cada persona, entre d’altres.

Aquests pilars de l’educació uneixen les diferents etapes escolars amb la finalitat de minimitzar el fracàs escolar i el risc d’exclusió social. No obstant això, i fent referència a l’educació emocional, Delors (1996), en els seus dos últims pilars, aprendre a conviure i aprendre a ser, contribueix a fonamentar

la necessitat de l'educació emocional en el marc d'una educació integral dins l'àmbit escolar.

Així doncs, seguint en la lectura de diferents documents oficials relacionats amb l'educació, tenim la LEC, la Llei d'Educació Catalana, que pretén regular el sistema educatiu a Catalunya. Aquesta llei pretén adaptar-se a la societat complexa i canviant del segle XXI i vol que es desenvolupi en un marc que estimuli la innovació i consolidi les bones pràctiques.

Fent referència al tema que ens uneix en aquesta lectura, podem dir que en diferents apartats de la LEC apareix la importància de l'educació emocional. En el títol preliminar d'aquesta llei, en concret en l'article 2 ens parla sobre els principis que regeixen el sistema educatiu, i diu que:

La formació integral de les capacitats intel·lectuals, ètiques, físiques, emocionals i socials dels alumnes que els permeti el ple desenvolupament de la personalitat, amb un ensenyament de base científica, que ha d'ésser laic, d'acord amb l'Estatut, en els centres públics i en els centres privats en què ho determini el seu caràcter propi (p.32).

També trobem que al capítol II d'aquesta llei, en concret a l'article 56 que parla sobre l'educació infantil i focalitzant en el punt 6 que ens parla sobre el currículum diu que:

El Govern ha de determinar el currículum del segon cicle de l'educació infantil de manera que permeti al centre educatiu un ampli marge d'autonomia pedagògica per fer possible que el primer ensenyament s'acordi amb el projecte educatiu del centre i s'adapti a l'entorn. El currículum ha d'ajudar els alumnes a desenvolupar les capacitats que els permetin identificar-se com a persones amb seguretat i benestar emocional, viure unes relacions afectives amb si mateixos i amb els altres, conèixer i interpretar l'entorn, desenvolupar habilitats de comunicació, expressió i comprensió per mitjà dels llenguatges, adquirir instruments d'aprenentatge i desenvolupar progressivament l'autonomia personal, i també tenir una primera aproximació a una llengua estrangera (p.67).

Així doncs, tenint present el que ens diu la LEC, podem veure que li dóna molta importància a la formació integral de les persones, incloent-hi la capacitat emocional per al ple desenvolupament de les persones. A més, com se cita a la pàgina 67 de la LEC, el currículum ha de ser una eina d'ajuda pedagògica perquè les escoles puguin garantir el desenvolupament de totes les capacitats, i fa molt èmfasi en moltes característiques que van a càrrec de l'educació emocional.

Fent referència aquest últim document que ens cita la llei, i focalitzant l'atenció en ell, trobem que el currículum del segon cicle d'educació infantil (2016) també dedica algun apartat a declarar com hauria de ser el tractament de l'educació emocional dins les aules catalanes.

El currículum diu textualment que "Les activitats quotidianes a l'educació infantil es basen a donar resposta a les necessitats infantils" (p.42), d'entre aquestes necessitats fa referència a la necessitat afectiva-emocional, ja que vol garantir el fet de ser estimat, ser respectat, sentir benestar i el desenvolupament de l'autonomia i l'autoestima.

Dins el currículum, en un apartat en concret que porta per títol: *A créixer en els afectes i en les relacions*, ens defineix el terme d'educació emocional i diu que:

L'educació emocional es practica mitjançant metodologies vivencials i participatives que provenen de l'experiència personal del nen, el seu entorn i les seves necessitats. Viure amb els infants el dia a dia i fomentar l'aprenentatge dialògic ens pot ajudar a posar nom als seus sentiments i emocions, així com a fer-los reconèixer les emocions d'un mateix i les dels altres (p.44).

Així doncs, queda clar que l'educació emocional ha de formar part de la vida de l'aula i de mica en mica anar treballant les competències emocionals per acabar complint els objectius de la competència emocional com prendre consciència, comprendre i expressar adequadament el que sentim.

A més, al currículum també fa referència als diferents estudis científics que s'han dut a terme respecte al tema on remarquen "la importància del component afectiu en el desenvolupament i l'aprenentatge de les persones, i l'educació emocional és el complement indispensable del desenvolupament cognitiu i una eina fonamental en prevenció de conflictes d'ordre personal i interpersonal" (p.45).

Un dels punts claus d'especial importància que es remarca en el currículum és el paper dels docents respecte a aquest terme:

Els mestres constitueixen el principal punt de referència afectiu i de seguretat dins el context educatiu, ja que són les persones que acullen l'infant i la seva família. És per aquest motiu que prenen rellevància els factors emocionals en el procés d'ensenyament-aprenentatge, i és necessària una comprensió més gran de la naturalesa de la interacció infants-mestres. Els mestres i professionals de l'educació s'impliquen directament dins un marc de relacions humanes que comporten un nivell elevat de compromís afectiu (p.45).

Perquè com diu Bach (2015) "Les emocions són la música de fons que sona darrere de les nostres paraules, gestos i accions, i madurar emocionalment és afinar i embellir aquesta melodia que ens acompanya" (p.51). Per tant, seguint amb aquesta idea i el que es remarca en el currículum, els mestres són els encarregats de juxtaposar les matèries habituals amb les emocions i els sentiments que floreixen a l'aula diàriament.

Hem començat aquest tercer punt del marc teòric parlant sobre l'Informe Delors, un referent mundial en els pilars educatius, seguidament hem parlat de la LEC, la Llei d'Educació Catalana, i també del Currículum del Segon Cicle d'Educació Infantil, tres documents oficials que van lligats a l'escola i que serveixen per guiar l'acció educativa. Tot i això, alguns dels documents que es redacten a qualsevol centre escolar són el PEC (Projecte Educatiu de Centre, el PCC (Projecte Curricular de centre i el PAT (Pla d'Acció Tutorial), en cadascun d'aquests tres documents de l'escola hi hauria d'aparèixer la importància de l'educació emocional, ja que d'aquesta manera es garanteix que després es pugui dur a terme de forma vivencial dins l'aula.

Com hem dit al llarg d'aquesta fonamentació teòrica, l'educació emocional va més enllà que una xerrada, una situació de conflicte o alguna activitat esporàdica, perquè l'educació emocional es posi a la pràctica de forma efectiva en un centre escolar és important que es planifiqui, que sigui institucional i sistemàtica, que hi hagi una dedicació. Cal que s'inclogui en el PEC i en el PAT, que a principi de curs es determinin uns objectius, uns continguts i unes activitats concretes. És important que el professorat sigui conscient d'aquesta acció educativa, que hi hagi formació i que s'implementi de forma progressiva. Bisquerra i Pérez (2012) diuen que "S'estima que una educació emocional sistemàtica requereix un mínim de deu sessions d'una hora en un mateix curs escolar durant un mateix trimestre o distribuït al llarg del curs" (p.189), per tant, s'entén que el desenvolupament de les competències emocionals s'ha de fer durant un llarg període de temps i que ha de ser continuat i rutinari, per aquest motiu és molt important la implicació del professorat en aquestes noves dinàmiques.

2.4 Educació emocional i professorat

Per garantir el bon funcionament de l'educació emocional en l'àmbit escolar és important entendre que un element clau és la formació del professorat en aquest aspecte. Com diu Carpena (2013), és important que el mestre eduqui primer les seves emocions, perquè "la competència emocional del professorat incideix directament en la qualitat de les interaccions i facilita l'educació de les competències emocionals de l'alumnat" (p.71).

Actualment no hi ha cap formació inicial destinada a l'aprenentatge del desenvolupament de les competències emocionals en els estudis de grau, i per tant, com bé diuen Bisquerra i García (2018):

Igual que no es pot ensenyar a llegir sense saber llegir, tampoc es pot ajudar en el desenvolupament emocional si un no ha desenvolupat les seves competències emocionals. És difícil que els docents puguin fomentar el desenvolupament emocional de l'alumnat si prèviament ells no l'han treballat (p.24).

Per això, és el mateix professorat qui ha d'invertir en educació emocional i començar a educar emocionalment que com ens diuen Bach i Darder (2010):

Educació emocionalment significa que el professional de l'educació, mogut pel desig de contribuir en la construcció d'un entorn millor, adopta una actitud permanent de revisió personal, sovint poc còmoda i no exempta de dificultats, i a partir dels nous horitzons individuals i col·lectius que aquesta li va obrint, és capaç d'idear i d'aplicar a l'aula estratègies per crear un clima més humà i més favorable a tots els aprenentatges (p.38).

Fer això no és fàcil, requereix un continuat treball personal, i educar molt bé les pròpies emocions per poder donar el millor d'elles. Aquest procés, a més, requereix una reflexió permanent d'un mateix, com ja ens han esmentat.

La formació del professorat pot adoptar diversos formats, com ens diu Bisquerra (2017) "La formació d'equips de professorat dins els centres educatius pot ser una de les estratègies més eficients" (p.163), aquesta formació es completa amb el disseny i posada en pràctica de programes d'educació emocional. Així doncs, segueix Bisquerra (2017):

La formació del professorat hauria de tenir en compte tres aspectes essencials. En primer lloc, la sensibilització i motivació per una pràctica eficient. En segon lloc, la formació en competències emocionals i per a la implantació de programes. En tercer lloc, la posada en pràctica de l'educació emocional a través de la tutoria i de la integració curricular en les diverses matèries acadèmiques (p.164).

Una manera de posar en pràctica l'educació emocional és a través de les tutories, Bisquerra i Pérez (2012) ens diuen que són un lloc idoni per dur a terme activitats enfocades al desenvolupament de les competències emocionals. Perquè les tutories siguin efectives, el tutor o la tutora, han de tenir un coneixement profund de cada alumne per així poder connectar amb totes les emocions que aquest senti. A més com diu Carpena (2011), l'acció tutorial fa que el tutor o la tutora es converteixi en "l'eix vertebrador per tal que la resta de professorat conegui i segueixi el procés en què es troba cadascú i que tot el professorat practiqui i faci practicar les dimensions

personals que es treballen a classe amb la persona tutora” (p.24). També poden aprofitar-se les xerrades per practicar l’educació emocional, o els conflictes.

Encara que totes aquestes accions siguin importants, no són suficients, i és que com diuen Bisquerra i Pérez (2012), per afavorir l’educació emocional a l’aula:

L’ideal és la implicació de tot el professorat, de tal manera que l’educació emocional estigui present en totes les àrees acadèmiques com si es tractés d’un tema transversal. A tota matèria podem donar-li una dimensió emocional i utilitzar-la per desenvolupar competències emocionals (p.189).

Perquè això es pugui donar, és molt important la coordinació i cooperació de tot l’equip docent, i que aquest estigui disposat a seguir una mateixa línia de treball.

Tenint en compte aquests aspectes, la forma més efectiva és la posada en pràctica de programes d’educació emocional, ja que aquesta estratègia ens permet una intervenció espontània i idònia perquè com diuen Bisquerra i Pérez (2012) “L’educació emocional s’ha de practicar mitjançant metodologies vivencials i participatives que prevegin l’experiència personal del nen o la nena, el seu entorn i les seves necessitats” (p.190) i aquests programes ho possibiliten.

2.5 Educació emocional a l’aula

Per garantir l’educació emocional a l’aula, és important dissenyar un programa d’educació emocional que s’ajusti a les necessitats de l’escola. Segons Álvarez i Bisquerra (2012) els programes d’educació emocional són “un conjunt d’activitats planificades, intencionades i sistemàtiques, amb uns temps i espais assignats i amb una realització de qualitat” (p.274).

Bisquerra i García (2018) ens diuen que l’aplicació d’aquests programes aporten molts beneficis, com ara la millora de les relacions interpersonals, la

millora de l'empatia, la disminució de problemes conductuals i problemes d'atenció, la millora del rendiment acadèmic, una millor adaptació escolar, i un clima més positiu, d'entre altres.

Cada programa d'educació emocional s'adapta a l'escola on s'ha d'implementar, per això és important que abans es faci una anàlisi de les necessitats, es formulin uns objectius, es planifiquin unes activitats, es posi en pràctica i s'avalui.

Álvarez (2001) ens proposa vuit punts per dur a terme l'anàlisi del context on s'implementarà el programa:

- Característiques de la institució, estructura i funcionament.
- Característiques del destinatari del programa.
- Existència o no d'un programa que defineixi les línies d'actuació.
- Definició dels rols i funcions dels diferents agents implicats.
- Existència de coordinació i suport tècnic dins i fora de la institució.
- Clima d'acceptació i suport a la implantació del programa.
- La institució assumeix el programa com una prioritat.
- Establiment d'estructures i canals de participació.

Aquesta anàlisi permetrà a l'escola detectar quines són les necessitats que hi ha i així doncs poder formular objectius coherents per assolir-les. Encara que, cal tenir en compte que l'objectiu principal de l'educació emocional és el desenvolupament de les competències emocionals, i per tant, els objectius aniran molt lligats a aquestes competències.

Bisquerra i García (2018) ens proposen quatre criteris a tenir en compte per seleccionar els continguts que es volen treballar, esmentats a la pàgina 22:

- Els continguts han d'adequar-se al nivell educatiu de l'alumnat al qual va dirigit el programa.
- Els continguts han de ser aplicables a tot el grup classe.
- Els continguts i les activitats han d'afavorir processos de reflexió sobre les pròpies emocions i les emocions dels altres.

- Els continguts han d'enfocar-se al desenvolupament de les competències emocionals.

D'altra banda, Pérez i Filella (2019), ens presenten una taula amb una proposta de seqüenciació dels continguts que s'haurien de treballar en educació infantil (vegeu taula 2):

Taula 2. Proposta de seqüenciació dels continguts d'educació emocional

Educació infantil (3-6 anys)	Reconeixement de les emocions de tristesa, por, ràbia, alegra, amor-estima, humor i felicitat, a partir de la comunicació verbal i no verbal en un mateix i en els altres.
	Expressió de les emocions a nivell verbal i no verbal en situacions reals o simulades.
	Comprendre les reaccions comportamentals que ens provoquen les emocions.
	Reconeixement de les emocions estètiques.
	Aprenentatge d'estratègies de respiració i relaxació com a estratègia de regulació (amb ajuda).
	L'expressió emocional com a estratègia de regulació (amb ajuda).
	La distracció conductual com a estratègia de regulació (amb ajuda).
	Imaginació projectiva mitjançant el joc simbòlic.
	Reconeixement del propi valor personal i capacitat de certa actuació autònoma (amb ajuda).
	Respecte i valoració pels altres.
	Ajudar a l'altre (dirigit i espontani).

Nota. Taula d'autoria pròpia basada en la proposta de Pérez i Filella (2019), p.35.

Un cop s'ha fet l'anàlisi del context, i s'han plantejat uns objectius i continguts coherents amb el destinatari, és important entendre que la metodologia que caracteritza aquests programes d'educació emocional són bàsicament proposades pràctiques on les classes són participatives i dinàmiques, sempre respectant la sensibilitat i les emocions dels altres. Perquè aquesta

metodologia es doni, és important crear un clima de mútua confiança entre alumne i docent, o entre iguals, alumnes i alumnes. Per això és molt important el paper del docent, i la seva formació, per poder afrontar les diferents situacions que es portin a terme en aquestes sessions.

Posar en funcionament un programa d'educació emocional requereix complir una sèrie de requisits, tal com ens marquen Bisquerra i García (2018) a la pàgina 22:

- Comptar amb agents implicats (professorat, famílies).
- Seleccionar unes estratègies d'intervenció (implicació del professorat, pràctiques integrades al currículum).
- Coordinar tots els agents implicats.
- Realitzar l'ajust constant entre la intervenció dissenyada i la que s'està portant a terme.
- Entendre el programa d'educació emocional, per part dels docents, com un aspecte important dins el currículum educatiu.
- Formar als agents del programa. Un dels elements prioritaris per l'eficàcia dels programes d'educació emocional és la formació del professorat. S'ha de tenir present que la intervenció a través de programes és una acció planificada, intencionada i sistemàtica, producte d'una identificació de necessitats, dirigir unes metes i fonamentat en plantejaments teòrics que donen sentit i rigor a l'acció.

Perquè un programa d'educació emocional sigui eficaç és necessari un mínim de deu sessions en un mateix curs acadèmic, com així diuen Álvarez i Bisquerra (2012). Tanmateix, una garantia d'èxit és, com ens diuen Bisquerra i García (2018), que el programa aparegui en el Pla d'Acció Tutorial i remarcar com ens diuen aquests mateixos autors que "no s'ha de limitar l'educació a la tutoria, sinó que s'ha de potenciar la integració curricular a altres matèries" (p.23).

Un cop fetes totes les fases prèvies, i s'ha portat a la pràctica el programa, és important l'últim aspecte: l'avaluació. Aquest terme s'ha d'entendre com un procés continuat que ens permet obtenir informació sobre les diferents fases del programa i permet millorar la qualitat d'aquest.

Per concloure, entenem aquests programes com l'eina per incloure l'educació emocional de forma sistemàtica i planificada dins les aules i poder satisfer així totes les necessitats emocionals.

3 Metodologia

3.1 Paradigma del treball

Tota investigació parteix d'un paradigma científic. En el meu cas, el paradigma que segueixo és l'interpretatiu.

Aquest paradigma forma part de la perspectiva qualitativa, i ens ajuda a entendre la realitat com una dinàmica. S'interessa per les accions humanes i la pràctica social, i el seu propòsit és la comprensió, i donar significat als fets. Per tant, tota la investigació se centra en la descripció de diferents observacions, l'anàlisi de les entrevistes i documents, per després interpretar-los i comprendre'ls en el context de l'escola.

3.2 Mètode d'investigació

Per dur a terme la part pràctica d'aquesta recerca he decidit realitzar un estudi de cas, ja que considero que és el mètode d'investigació que millor s'adapta al meu treball.

L'estudi de cas és un mètode d'investigació que forma part de la perspectiva qualitativa, i consisteix en una investigació empírica, on el fenomen (l'educació emocional) s'ha d'estudiar dins del context on es desenvolupa (l'aula de P5 de l'escola Maristes Sants – Les Corts).

Aquest mètode és molt apropiat per fer investigacions de petita escala, on hi ha un marc limitat en temps i espai. A més és útil per veure la implicació real del professorat, observar i analitzar les dades obtingudes.

En el meu cas, els instruments de recollida de dades que utilitzaré per dur-la a terme són: l'observació, les entrevistes i l'anàlisi de documents.

3.3 Instruments de recollida de dades

3.3.1 Entrevista

Un dels instruments de recollida de dades que utilitzaré són les entrevistes, ja que es consideren una de les eines més eficaces perquè ens permet accedir a les persones i obtenir informació de primera mà. Brunet, Pastor i Belzunegui (2002) defineixen l'entrevista com una conversa on hi ha un procés d'interacció social en una situació interpersonal entre l'entrevistat i l'entrevistador, amb l'objectiu d'arribar al coneixement d'un problema.

Així doncs, perquè es doni una entrevista hi ha d'haver almenys dues persones parlant sobre un tema conegut per totes elles i amb l'objectiu d'arribar a un coneixement.

En el cas de la meva recerca, faré entrevistes obertes, és a dir, prepararé unes preguntes i un guió per seguir un ordre, però l'entrevistat podrà respondre el que consideri sempre que entri dins el marc de la pregunta.

Faré tres entrevistes, amb la idea d'obtenir un ventall més ampli d'informació i tenir una visió més concreta, i necessària per comprendre i interpretar la pràctica educativa que es porta a terme a l'escola Maristes Sants – Les Corts. Les preguntes que s'han plantejat per les diferents entrevistes, parteixen dels interessos i els objectius delimitats al principi de la investigació. Així doncs, una primera entrevista la faré a l'equip directiu (vegeu taula 3) amb la finalitat de saber quina és l'organització que segueixen vers l'educació emocional, i quines són les eines que donen als docents de l'escola.

Taula 3. Entrevista a l'equip directiu, Sots-Director i Cap d'Estudis

Entrevista A – Equip directiu (Sots director i Cap d'Estudis)
Data: 31/01/2020
1. Creus que és important que es tracti l'Educació Emocional a l'escola?
2. Que entens per Educació Emocional?
3. Realitzeu alguna experiència d'escola relacionada amb l'Educació Emocional?
4. Quan a la pàgina web definiu l'etapa del segon cicle d'educació infantil apareix la frase: <i>L'objectiu de l'Educació Infantil és ajudar els vostres fills al seu</i>

desenvolupament emocional, físic i social. Podem dir que l'Educació Emocional és un eix transversal d'escola?

5. A la pàgina web, també esmenteu la importància de l'acompanyament i l'atenció individualitzada, és en aquests casos quan el/la tutor/a pot atendre millor les necessitats dels seus alumnes, i fins i tot a nivell emocional?
6. Maristes Xarxa Innovació a la web posa que el que cal avui per al demà és, entre d'altres, l'Educació Emocional. Va relacionat amb la línia d'escola?
7. Des de l'equip directiu feu arribar alguna informació als docents sobre com tractar l'Educació Emocional a les aules?
8. Els mestres de l'escola estan interessats en aquesta tipologia de formacions?
9. Creus que a les aules de l'escola es tracta l'Educació Emocional? Em podries posar algun exemple.

Nota. Autoria pròpia

Com es pot observar en aquesta entrevista, les tres primeres preguntes estan pensades amb la intenció de veure quin és el grau de coneixement que tenen sobre l'educació emocional. Pel que fa a les preguntes quatre, cinc i sis, la idea és obtenir informació sobre quina importància li donen a la seva escola i si forma part de la seva línia educativa. Les preguntes set i vuit estan pensades per veure quina és la formació en aquest terme i si es promou des de l'equip directiu. Per últim, la novena pregunta és per veure, des de la visió de l'equip directiu, com es tracta a les aules de l'escola.

La segona entrevista està pensada per fer-li a un docent que faci anys que treballa a l'escola (vegeu taula 4), i així conèixer quin és el paper que ha tingut l'educació emocional dins l'escola i els canvis que han anat sorgint al llarg dels anys.

Taula 3. Entrevista a un mestre de l'escola

Entrevista B – Mestre de l'escola
Data: 30/01/2020
1. Creus que és important que es tracti l'Educació Emocional a l'escola?
2. Què entens per Educació Emocional?
3. Que implica pel professorat? I pels alumnes? Hi ha beneficis?

4. Tinc entès que fa alguns anys no teníeu aquest terme incorporat, què va produir aquest canvi?
5. Perquè considereu que hi ha (o hi havia) una necessitat emocional? Perquè voleu tractar-la a través de l'Educació Emocional?
6. Quines indicacions us arriben per part de l'equip directiu?
7. Pel que fa a la formació del professorat, n'has fet alguna? Consideres que és important fer-ne?
8. Quin paper creus que té el mestre en l'Educació Emocional dels alumnes?
9. Consideres que l'Educació Emocional està present de manera informal a l'aula? Consideres que s'ha de viure o treballar?

Nota. Autoria pròpia

Com pot observar-se en aquesta entrevista, les dues primeres preguntes són les mateixes que a les altres entrevistes, i la intenció és veure quin grau de coneixement hi ha respecte a aquest terme. Seguidament, les preguntes tres, quatre i cinc, són per entendre quin canvi ha generat l'entrada de l'educació emocional a l'escola, que ha suposat pel professorat i quins són els motius que els van impulsar a dur-la a terme. La pregunta sis i set, estan pensades per entendre quina és la implicació de l'equip directiu en aquest terme i a la vegada si hi ha formació pel professorat. La pregunta vuit va molt relacionada amb la setena, perquè també va vinculada a la formació del professorat, ja que respon al paper del mestre envers l'educació emocional. Per últim, la novena pregunta és planteja quina forma vincula l'educació emocional dins l'aula.

Per últim, la tercera entrevista està pensada per fer-li a la mestra de l'aula que observi (vegeu taula 5) per conèixer el dia a dia de l'educació emocional dins d'una aula de P5.

Taula 5. Entrevista a la tutora del parvulari

Entrevista C – Tutora del parvulari
Data: 28/01/2020
1. Creus que és important que es tracti l'Educació Emocional a l'escola?
2. Que entens per Educació Emocional?

3. Perquè hi hagi una Educació Emocional eficaç, consideres que s'ha de tractar a nivell d'escola?
4. Quina informació t'arriba des de l'equip directiu per tractar l'Educació Emocional a l'aula?
5. Consideres que el professorat necessita una formació específica en Educació Emocional per poder-la dur a terme?
6. Quin paper creus que té el mestre en l'Educació Emocional dels alumnes?
7. Quins beneficis creus que aporta pels infants?
8. En la teva pràctica diària hi ha un espai fix (dins la programació) per dur a terme activitats d'Educació Emocional? L'Educació Emocional hi té cabuda dins el Pla d'Acció Tutorial?
9. Quines propostes portes a terme? Amb quines dificultats et trobes?
10. Consideres que l'Educació Emocional està present de manera informal a l'aula? Consideres que s'ha de viure o treballar?

Nota. Autoria pròpia

Com es pot observar en aquesta entrevista, les dues primeres preguntes són les mateixes que a les altres entrevistes amb la intenció de veure el grau de coneixement que té la persona entrevistada d'aquest tema. Les preguntes tres, quatre i cinc són per obtenir informació sobre de quina manera l'educació emocional forma part de l'escola, la informació que arriba per part de l'equip directiu, i també veure si se li dóna importància a la formació del professorat. Les preguntes sis i set, serveixen per veure quina ha de ser la implicació dels docents en aquest terme i quins beneficis creu que puguin tenir en els infants. Les preguntes vuit i nou estan enfocades a respondre quina és la pràctica diària a l'aula de P5 i de quina forma ho enfoca la tutora. Per últim, la pregunta 10, és per veure de quina manera vinculen l'educació emocional dins l'aula.

Com es pot observar en les tres entrevistes, hi ha preguntes que es repeteixen a les tres, com les dues primeres, ja que m'interessava veure el grau de coneixement dels mestres entrevistats. També es pot observar que l'última pregunta de les entrevistes al docent de l'escola i a la tutora de l'aula, és la mateixa, ja que respon a la vinculació de l'educació emocional dins l'aula.

3.3.2 Observacions

L'observació és un instrument de recollida de dades que faré servir al llarg d'aquesta recerca i que complementarà les entrevistes. Blaxter (2008) ens diu que "la tècnica d'observació consisteix en què l'investigador observi, anoti i analitzi els esdeveniments d'interès" (p.193). Així doncs, en el meu cas, dins una aula de P5, observaré tot el que estigui relacionat amb educació emocional.

El tipus d'observació que portaré a terme serà naturalista, ja que recopilaré informació dels fets en el seu ambient natural, dins l'aula de P5 de l'escola Maristes Sants – Les Corts. En aquest tipus d'investigació no hi ha control de l'ambient, és a dir, l'investigador no ha d'interferir ni alterar el desenvolupament dels fets.

Hi ha diferents maneres de registrar les observacions, en el meu cas vaig optar per fer un registre sistemàtic utilitzant un diari de camp i anotant en tot moment el que va succeint relacionat amb la recerca que es porta a terme, l'educació emocional. Aquest tipus de registre permet un coneixement continu del dia a dia. És important que dins aquest registre també es tingui en compte l'escenari (l'aula de P5 de l'escola Maristes Sants – Les Corts), els actors que intervenen (els alumnes de l'aula i la docent), les accions relacionades amb la recerca i els aspectes subjectius que aporta l'investigador.

3.3.3 Anàlisi dels documents

L'últim instrument de recollida de dades que he utilitzat ha estat l'anàlisi de documents, aquest instrument m'ha servit, per obtenir una informació complementària i així contrastar-ho amb la informació extreta de les entrevistes i les observacions, i fer una relació entre la part més teòrica del centre (els documents) i la pràctica educativa escolar que s'ha pogut observar i entrevistar.

Per dur a terme aquesta anàlisi he escollit dos documents importants de centre. En primer lloc, el Projecte Educatiu de Centre (PEC), ja que ens dóna una visió sobre les concepcions ideològiques de l'escola i les seves finalitats educatives. I en segon lloc, el projecte connecta't, un projecte d'escola directament vinculat amb l'educació emocional que ens permet conèixer de quin valor li donen i de quina manera l'introdueixen a l'aula.

3.4 Aspectes ètics

Un aspecte important a tenir en compte quan es porta a terme una investigació de caràcter educatiu és la protecció de dades de les persones que han estat observades, tant els infants com els adults, i les persones entrevistades, d'acord amb la Llei orgànica 3/2018, de 5 de desembre, de protecció de dades personals i garantia dels drets digitals.

Des del primer moment, les persones vinculades a aquest treball han estat informades sobre l'ús de la informació, que serà únicament i exclusiva per a l'anàlisi i el desenvolupament d'aquest treball, i que aquesta informació no serà difosa ni utilitzada per a altres estudis.

Aquests són els motius pels quals no hi haurà uns annexos amb les observacions ni les entrevistes, ja que considero que contenen informació del centre, del professorat i de l'alumnat que van en contra dels aspectes ètics. De la mateixa manera, tampoc utilitzaré els noms de les persones observades ni entrevistades. Tot i així, la informació necessària que he extret d'aquests instruments de recollida de dades i que m'han servit per a l'anàlisi del treball estan recollides a les taules 8, 9 i 10 amb el buidatge de totes les dades.

4 Escola Maristes Sants – Les Corts

4.1 Context d'investigació

Des del primer moment sabia que aquest treball volia enfocar-lo en l'educació emocional, ans no sabia ben bé com abordar-la. Aquest neguit em va portar a dinar amb un familiar meu i mestre de l'escola Maristes Sants – Les Corts, i explicar-li els meus dubtes. Ell va ser qui em va convidar a fer un estudi de cas a la seva escola, em va parlar de la importància i beneficis que havien pogut observar duent a terme propostes d'educació emocional a les aules i quins canvis havia tingut aquest fet en els infants. També em va parlar de la formació del professorat en aquest terme i els canvis que es van provocar al claustre, cosa que jo no m'havia ni plantejat.

Així va ser com em vaig posar en contacte amb el Sots-Director de l'escola, i li vaig explicar la meva proposta de treball. En tot moment va mostrar interès per la investigació i no em va posar cap impediment per dur-la a terme a l'escola, enviant-me tots els documents necessaris per a la meva recerca. L'escola em va posar les coses molt fàcils, i és que les observacions les vaig fer a l'aula de P5, amb una tutora molt vinculada a l'educació emocional, i que la situació a l'aula li permetia desenvolupar contínuament propostes emocionals i obtenir resultats immediats.

4.1.1 Institució Marista

Germans Maristes de les Escoles és una congregació laica que va néixer l'any 1817 de la mà de Marcel·lí Champagnat. Aquesta comunitat es dedicava a la institució i a la catequesi de la joventut pobre, i compaginaven el temps de pregària, de treball i d'estudi. Com ens citen a la pàgina web de Maristes "El desig de Marcel·lí era formar educadors i catequistes amb un esperit pràctic per poder atendre la seva futura missió: educar nens i joves i anunciar-los l'Evangelí".

Seguint aquest desig, van seguir construint escoles i formant a joves que volien ser germans. Champagnat mor l'any 1840 deixant 48 escoles, 280 germans Maristes, 7.000 infants i joves atesos i un llegat (vegeu taula 6). La institució Marista va ser beatificada pel papa Pius XII l'any 1955 i canonitzada pel papa Joan Pau II l'any 1999.

Taula 6. Llegat de Marcel·lí Champagnat

Els nens	"Per educar els infants, cal estimar-los. I estimar-los a tots per igual".
Els més necessitats	"Cuideu amb especial atenció els infants pobres, els més ignorants i els més limitats".
L'educació	"L'esperit d'una escola marista és l'esperit de família".
Maria, la Bona Mare	"Tot a Jesús per a Maria i tot a Maria per a Jesús".
Jesús	"Donar a conèixer Jesucrist i fer-lo estimar".
Els germans	"El més gran desig del meu cor és que us estimeu els uns als altres. Que es pugui dir dels germans com dels primers cristians: mireu com s'estimen".

Nota. Taula d'autoria pròpia amb informació de la pàgina web de Maristes

Seguint amb la història de la institució, cal destacar que els germans Maristes són a Catalunya des de l'any 1886 i actualment estan presents a deu escoles (vegeu taula 7).

Taula 7. Presència Marista a Catalunya

Barcelona	Barcelonès	Barcelona	Maristes Anna Ravell
		Barcelona	Maristes Sants - Les Corts
		Barcelona	Maristes La Immaculada
		Badalona	Maristes Champagnat
	Anoia	Igualada	Maristes Igualada
	Maresme	Malgrat de Mar	Maristes Sant Pere Chanel
		Mataró	Maristes Valldemia
Vallés Occidental	Rubí	Maristes Rubí	
Lleida	Segrià	Lleida	Maristes Montserrat
Girona	Gironès	Girona	Maristes Girona

Nota. Taula d'autoria pròpia amb informació de la pàgina web de Maristes

Totes les escoles de Catalunya s'uneixen a través de Maristes Xarxa Innovació, aquest és un projecte que com ells diuen a la pàgina web serveix per "dissenyar i implementar noves propostes educatives de manera coordinada i en xarxa entre totes les nostres escoles".

4.1.2 Descripció del centre Maristes Sants – Les Corts

4.1.2.1 Història

L'any 1907 arriben al barri barceloní de Sants quatre germans Maristes per fer-se càrrec d'una escola nocturna, ja que en aquella època Sants era un barri industrial i amb moltes famílies obreres. Amb els anys, les inscripcions anaven augmentant i van haver d'obrir torns diürns per atendre la demanda. Així és com l'any 1929 s'inaugura una nova escola anomenada Sagrat Cor al carrer d'Olzinelles 6.

L'edifici va patir incendis i assassinats de germans a causa de la Guerra Civil Espanyola l'any 1936, i la parròquia va ser destruïda. Tot i així l'any 1940 va començar un nou curs intentant mantenir el llegat de Marcel·lí Champagnat. Vint anys més tard, al 1960, s'inaugura l'ampliació del centre amb l'entrada al carrer Antoni de Capmany 80. Tot i l'ampliació, cada vegada són més les inscripcions i l'edifici de Sants no és prou gran per fer front a les peticions de les famílies. És per això que l'any 1967 es compra un nou edifici al barri de les Corts, al carrer Vallespir 160 i s'hi trasllada part de la comunitat.

Actualment l'escola continua en dos centres, a l'edifici de Sants s'imparteix l'educació infantil i l'educació primària. Mentre que a l'edifici de les Corts s'imparteix l'educació secundària obligatòria i el batxillerat.

4.1.2.2 Trets d'identitat

Els trets d'identitat exposats a continuació estan extrets del Projecte Educatiu de Centre, que declara:

- Eduquem d'acord amb una concepció cristiana de la persona, de la vida i del món.
- Ajudem a desenvolupar, en el marc d'una educació integral, les capacitats físiques, intel·lectuals, afectives, socials i les dimensions ètica i transcendent de la persona.

- Afavorim una educació en els valors accentuant el de la llibertat, el sentit crític, la convivència i la solidaritat.
- Estimulem la presència renovadora en la societat per a aconseguir que esdevingui més humana i més justa.
- Ens arrelem en la realitat cultural, social i humana de Catalunya tot descobrint i valorant les seves característiques pròpies.
- El nostre col·legi es constitueix en Comunitat Educativa basada en la senzillesa, la vida de família i les relacions humanes, prenent com a model la família de Natzaret.
- Presentem la Mare de Déu com a model d'educadors i educands.
- Donem a la presència de l'educador un valor essencial dintre del procés de maduració de l'alumne/a; presència que és proximitat, acompanyament, temps personal i cordialitat.
- Intentem una educació personal que acompanyi a cada alumne/a segons les seves necessitats.
- Atenem preferentment els alumnes que es troben amb dificultats més grans.
- Desenvolupem una metodologia oberta i flexible que incorpora les innovacions didàctiques que milloren la qualitat educativa.
- Fomentem hàbits de treball insistint en la laboriositat, la constància i el sentit pràctic.
- Projectem la nostra acció educativa més enllà de l'aula, tot obrint l'escola a la vida i a l'entorn.
- Considerem que la participació de tota la Comunitat Educativa constitueix una actitud essencial en el nostre model organitzatiu.

4.1.2.3 Organització de l'infantil

Pel que fa al professorat que treballa amb els infants del parvulari trobem:

- Tres coordinadores, una per nivell
- Tres tutores de P3, una per aula
- Tres tutores de P4, una per aula

- Tres tutores de P5, una per aula
- Especialistes
 - o Dos de psicomotricitat i *Playtime*
 - o Dos de música
 - o Tres d'anglès
 - o Un d'educació física i natació
- Una orientadora

Segons el centre, l'objectiu de l'educació infantil és "ajudar els vostres fills al seu desenvolupament emocional, físic i social". Tot i que remarquen que aquesta etapa educativa és voluntària, si s'escolaritzen adquiriran nous coneixements, aprendran a relacionar-se amb els seus companys i les persones adultes.

A més, des de la pàgina web també expliquen quines són les capacitats que es treballaran en aquesta etapa, d'acord amb el currículum, i les àrees de coneixement que es tocaran.

Capacitats:

- Aprendre a ser i actuar de forma cada vegada més autònoma; Adquirir coneixement i domini del propi cos i assolir seguretat afectiva i emocional per ser autònoms i construir una imatge positiva d'ells i dels altres.
- Aprendre a pensar i a comunicar; Saber-se comunicar i expressar en situacions quotidianes, a més de pensar, crear i elaborar explicacions, iniciant-se en les habilitats matemàtiques bàsiques.
- Aprendre a descobrir i tenir iniciativa; Observar i explorar l'entorn amb curiositat i respecte. Afrontar situacions quotidianes identificant els perills i actuant-hi en conseqüència.
- Aprendre a conviure i habitar el món; Conviure en la diversitat resolent els conflictes de forma pacífica. Seguint unes pautes de convivència que el portin a la integració social.

Àrees de coneixement:

- Descoberta d'un mateix i dels altres; Es treballen aspectes com l'autoconeixement, gestió de les emocions, el joc, el moviment, les relacions afectives i comunicatives i l'autonomia personal i relacional.
- Descoberta de l'entorn; Es potencien qüestions com l'exploració de l'entorn, l'experimentació, la interpretació, el raonament i la representació.
- Comunicació i llenguatges; Es treballen elements com observar, escoltar, experimentar, parlar, expressar, comunicar, interpretar, representar i crear.

Pel que fa a l'horari escolar que segueixen els infants de parvulari és de 9:00h a 13:00h, amb mitja hora d'esbarjo i a la tarda de 15:15h a 17:15h.

4.1.3 Descripció de l'aula

L'aula de P5-A està situada al primer pis si s'entra per l'entrada principal, però si s'entra des de l'entrada del pati de l'escola, es troba al mateix nivell que aquest. Per tant, podem dir que connecta amb un llarg passadís on es té accés a totes les aules i al pati, i accés a les escales per canviar de pis. A més, dins l'aula també hi ha una porta, que connecta amb P5-B, i aquesta darrera aula també connecta amb P5-C, per tant, si totes les portes s'obren, poden treballar per nivell.

Tres tardes a la setmana, les aules d'infantil es converteixen en espais d'aprenentatge, és per això que les imatges que mostraré a continuació de la classe de P5-A hi ha una decoració de natura, ja que l'espai que es crea en aquella aula es *Tastet de Natura* i es fan propostes amb elements naturals per treballar totes les àrees de coneixement.

Normalment, les aules de les escoles són espais reduïts i acostuma a faltar lloc per col·locar-hi material, en aquest cas, l'aula és molt gran i això possibilita diferents espais. Els sostres de l'aula són molt alts, i també ajuda

a donar amplitud a la sala, cal tenir en compte que l'edifici és antic i que per tant hi ha elements que segueixen conservant-se.

Per fer la descripció més acurada, he capturat imatges de l'aula a través de la visita virtual de l'escola que han fet en format 360°. Entrant a mà esquerra (vegeu Figura 2) observem que el mobiliari que s'utilitza està adaptat a les alçades dels infants de l'aula i això possibilita el treball autònom. La decoració de l'aula és a partir de creacions dels infants i es pengen al suro o a l'estenedor per tenir-les a la vida. El primer moble que s'observa just al costat de la porta vermella, és on es guarden les agendes i els objectes perduts, just a sobre hi ha els càrrecs i l'horari setmanal. Al costat trobem un armari amb decoració d'elements naturals. Pel que fa als prestatges que hi ha just a sota del rellotge, és on es guarda el material simbòlic de la clínica veterinària, tot a l'abast dels infants i el rellotge a la seva alçada.

Figura 2. Vista panoràmica aula P5-A 1. Extret de la pàgina web de Maristes Sants - Les Corts. Recuperat de <http://www.ibce360.com/panoramicas/sanslescorts/> . ©, Arxiu fotogràfic Maristes Sants - Les Corts.

Si seguim la panoràmica de l'aula (vegeu Figura 3), observem que disposen de dues pissarres, una de digital i l'altre de guix. A la part superior d'aquestes hi ha un crucifix, un retrat de Marcel·lí Champagnat i una imatge de Jesús i Queralt Lluch Hernández | Treball Final de Grau

la Verge Maria. Entre ambdues pissarres hi ha la biblioteca de l'aula, amb elements per acompanyar els contes. A part dels elements cristians que decoren l'aula, a la porta blava hi ha un pòster amb el lema de l'escola, tota la resta són obres dels infants. En aquesta mateixa imatge també podem observar que l'aula disposa de diferents taules a l'alçada dels infants per treballar.

Figura 3. Vista panoràmica aula P5-A 2. Extret de la pàgina web de Maristes Sants - Les Corts. Recuperat de <http://www.ibce360.com/panoramicas/sanslescorts/>. ©, Arxiu fotogràfic Maristes Sants - Les Corts.

L'aula rep molta llum natural gràcies a les quatre grans finestres que s'observen (vegeu Figura 4). També podem veure que disposen d'una pica, i un penjador de gots, perquè els alumnes puguin beure aigua a l'aula. El prestatge que està situat darrere el pi, s'hi guarden tots els jocs de taula perquè els infants hi puguin accedir en moments de joc lliure. L'arbre situat al mig de la classe és part de l'escenografia de l'espai d'aprenentatge, i forma part del joc simbòlic.

Figura 4. Vista panoràmica aula P5-A 3. Extret de la pàgina web de Maristes Sants - Les Corts. Recuperat de <http://www.ibce360.com/panoramicas/sanslescorts/> . ©, Arxiu fotogràfic Maristes Sants - Les Corts.

En aquesta darrera imatge (vegeu Figura 5), podem observar l'escriptori de la mestra, la peixera amb peixos de l'aula i el racó connecta't.

Figura 5. Vista panoràmica aula P5-A 4. Extret de la pàgina web de Maristes Sants - Les Corts. Recuperat de <http://www.ibce360.com/panoramicas/sanslescorts/> . ©, Arxiu fotogràfic Maristes Sants - Les Corts.

Trobo interessant que al mig de l'aula, hi ha un petit estany amb granotes (vegeu Figura 6), i serveix com a punt de trobada per fer l'assemblea i tots fan la rotllana al voltant d'aquest.

Figura 6. Zona d'assemblea. Extret de la pàgina web de Maristes Sants - Les Corts.
Recuperat de <http://www.ibce360.com/panoramicas/sanslescorts/> . ©, Arxiu fotogràfic
Maristes Sants - Les Corts.

Com s'ha pogut observar en les imatges anteriors, l'aula disposa de molt espai i això fa que els vint-i-un alumnes puguin treballar còmodament. Els abrics i les motxilles dels infants es guarden en compartiments fora de l'aula i això fa guanyar espai.

Per últim, m'agradaria destacar un racó a l'aula molt lligat a l'educació emocional, i és que dins l'aula hi ha una taula amb una cadira i diferents materials que l'anomenen racó connecta't (vegeu Figura 7). Amb paraules textuais de la mestra "És un lloc per desconectar del que ha passat a l'aula, pensar què vol fer l'alumne i què li està passant en el seu jo interior per tornar a connectar amb la classe". Tot i que és un lloc fix dins l'aula, no és d'ús obligatori i només s'utilitza com a mediador en algunes situacions, els infants coneixen molt bé el funcionament d'aquest espai i són ells els que han de decidir si creuen convenient anar-hi.

Figura 7. Racó connecta't. Autoria pròpia.

Com he dit, aquest racó està proveït de diferents materials que ajuden a generar calma. A la taula (vegeu Figura 8), trobem una caixa amb sorra per poder passar-hi el dit, l'eriçó Pere i un rellotge de sorra. A més, a l'estanteria del costat de la taula (vegeu Figura 7) hi ha alguna pilota desestressant, una baldufa, plomes, i d'altres elements que són propicis a generar calma.

Figura 8. Material racó connecta't. Autoria pròpia.

Pel que fa a la tutora de l'aula, porta a l'escola Maristes Sants – Les Corts des del naixement del parvulari, per tant, té molts anys de docència i això fa que tingui molta experiència i que hagi anat adquirint coneixements al llarg dels anys.

És una mestra implicada amb la seva feina, ja que coneix a la perfecció tots els alumnes de l'aula, les seves característiques comunes i les diferències. Això fa que pugui donar una atenció personalitzada a tots els infants i així satisfer totes les necessitats presents a l'aula, respectant tots els ritmes que es generen a l'aula. La relació que té amb tots els alumnes és excel·lent, i això s'observa des de les nou del matí fins a un quart de sis de la tarda.

El vocabulari que utilitza amb els infants és clar, tranquil i entenedor. Això fa que es generi un clima d'aula molt relaxat perquè la majoria dels alumnes segueixen el mateix rol. Un fet a destacar que he pogut observar durant l'estada és que sempre mira als ulls als infants, i busca la manera que ells també connectin visualment. Pel que fa a les explicacions a l'aula, busca estratègies per fer participar tots els alumnes, tenint sempre en compte a aquells que tinguin dificultats, els fa protagonistes i així evita que perdin el fil de la classe.

He pogut observar la bona harmonia que té amb el professorat, sobretot amb les companyes paral·leles, i la importància que li dóna al treball en equip i a confiar amb els companys i les companyes per garantir la feina ben feta.

5 Anàlisi de dades i resultats

5.1 Buidatge de dades

Després de fer les entrevistes a tres professionals de l'escola, recollit les observacions en un diari de camp i haver analitzat els diferents documents de l'escola, he fet un buidatge de dades.

Per dur-lo a terme, he fet dues taules separant la informació obtinguda amb els diferents eixos que vull abordar a la part analítica (vegeu taula 8 i 9), aquestes taules segueixen la mateixa estructura i a cada columna hi ha els instruments utilitzat per la recollida de dades agrupats, per tant hi ha quatre columnes, les tres entrevistes, la lectura del PEC i del Projecte *Connecta't*, i les observacions a l'aula. Pel que fa a les files, hi ha en cadascuna d'elles les diferents preguntes o aspectes contestats durant la recerca.

Taula 8. Buidatge de dades, eix I

	Entrevista A PEC	Projecte <i>Connecta't</i>	Entrevista B	Entrevista C Observacions
Eix I. Perspectiva institucional i aplicació del projecte				
Importància	<p>Entenen que l'educació emocional a l'escola és una peça essencial de cara al creixement i la formació integral dels infants que eduquen.</p> <p><u>Pàgina web:</u> Àrees de coneixement: Descoberta d'un mateix i dels altres; Es treballen aspectes com l'autoconeixement, gestió de les emocions, el joc, el moviment, les relacions afectives i comunicatives i l'autonomia personal i relacional.</p>		<p>És essencial, perquè ensenyas a poder expressar allò que et passa i li poses paraules.</p>	<p>Considera que és essencial i vital que es tracti l'educació emocional a l'escola.</p>
Definició	<p>La capacitat que se centra en l'àmbit de conèixer i reconèixer els sentiments i les emocions que tenim cada un de nosaltres, i també les que tenen totes les persones que ens envolten. Per ells, l'educació emocional pretén que els infants aprenguin a identificar i expressar les emocions i els sentiments de forma natural i aconseguir fer-ho interaccionant amb el món que els envolta.</p>		<p>Defineix el terme educació emocional com ensenyar a descobrir què m'està passant.</p>	<p>Defineix educació emocional com que les persones hem de prendre consciència que som emoció (o emocions) i que per tant és vital conèixer-les, anomenar-les, saber que fer i com conviure amb elles. Hem d'aprendre a saber quan es manifesten i per tant poder viure i conviure amb elles.</p>

<p>Eix transversal</p>	<p>L'educació emocional forma part d'un dels seus eixos d'escola, ja que la consideren com un procés educatiu constant i permanent que pretén desenvolupar les competències emocionals com a element essencial de la formació integral de cada persona i amb la finalitat de capacitar als alumnes perquè aquests puguin afrontar de la millor manera possible els reptes que es plantegen a la vida quotidiana.</p> <p><u>Pàgina web</u>: L'objectiu de l'educació infantil és ajudar els vostres fills al seu desenvolupament emocional, físic i social.</p>			
<p>Formació específica en E.E.</p>			<p>Implica una formació pròpia que inclou no només al mestre sinó a l'atenció de l'alumnat, pels alumnes creu que implica un esforç per entendre i pensar en allò que els passa i a la vegada, saber posar paraules i gestionar-ho. Per aquest motiu el mestre ha de conèixer les seves emocions per saber fer expressar als alumnes les seves, així es posa en el lloc dels seus alumnes.</p>	<p>Considera molt necessària la formació específica en educació emocional per als mestres, ja que els mestres són persones i també ho han de saber gestionar.</p>

Perquè neix el projecte	<p>Maristes Xarxa Innovació és un procés participatiu de totes les escoles Maristes d'arreu del territori, d'aquí van sortir 24 fites a assolir, que finalment van quedar en 10 eixos, i l'educació emocional formava part d'un d'aquests eixos, i és cadascuna de les escoles Maristes les que han de fer el possible per aconseguir-ho, llavors és quan l'equip directiu de l'escola Maristes Sants - Les Corts va impulsar a la creació del seu propi programa <i>Connecta't</i>. Un cop creat el programa, es dona a conèixer i es comparteix a la xarxa interna Maristes i aquests poden impulsar-ho a la seva escola.</p>	<p>Neix de la necessitat de reforçar el treball emocional dins les aules, consideren molt important que els infants aprenguin a posar nom a les seves emocions, i per tant allò que senten i també a gestionar les emocions, ja que així entren el món interior dels nens i nenes.</p>	<p>La necessitat emocional es va fer notar quan vam veure que els infants no sabien expressar allò que sentien o els passava, llavors vam creure necessari començar a tractar-ho des de l'escola perquè poguessin posar nom i entendre aquell món intern en el qual tots i totes vivim. Es van adonar que s'ensenyaven molts conceptes i temari però no a formar als alumnes com a persones, quan ens vam adonar que les persones som emoció i que per tant hi havia una necessitat emocional és quan vam començar a tractar-ho a l'escola. Des de l'equip directiu ens demanen la creació de programes per atendre als diferents eixos d'escola, i a més fer un seguiment d'acció tutorial.</p>	<p>L'equip directiu els facilita les formacions i els encarrega la creació de nous projectes com és el <i>Connecta't</i> més destinat a l'infantil però amb plans de créixer i "interioritat" per primària. Hi ha total confiança en l'equip docent per la creació de nous projectes.</p>
-------------------------	---	--	--	---

Funcionament i evolució	<p>P3 → Connecto</p> <p>Es treballa a través del conte "El monstre de colors". Serveix per conèixer quines emocions hi ha. En aquest cas treballen: alegria, tristesa, ràbia, calma, por.</p> <p>P4 → Em connecto</p> <p>Volen aprofitar les emocions que coneixen de P3 i connectar-les amb les pròpies vivències per fer-les seves. Volen que les emocions connectin amb l'infant.</p> <p>P5 → Ens connectem</p> <p>Un cop treballades les pròpies emocions, ens n'adonem que vivim en un món amb més gent i que per tant és necessari el treball de l'empatia per entendre als altres. El treball de P5 el fan amb l'erigó de l'empatia, en Pere.</p>	<p>El projecte va néixer fa tres anys, i es va portar a terme des del seu naixement amb els alumnes de P3. Els alumnes que ara cursen P5, són els que l'han viscut des de l'inici de l'escolarització. L'evolució que ha tingut és adaptativa, ja que intentem que s'ajusti a les necessitats presents de l'aula i a la realitat que es necessita. L'avaluació per tant és diària ajustant les eines i estratègies que podem oferir.</p>	
-------------------------	--	--	--

Experiència	<p>Com escola han creat un projecte vertical d'escola que pogués donar sentit i valor a l'educació emocional que es portava a terme, d'aquí va néixer el projecte <i>Connecta't</i> que va començar a l'infantil i amb la intenció que vagi creixent amb els anys.</p>	<p>Volen que aquest projecte sigui un projecte real d'escola, és per aquest motiu, que volen ajustar-lo dins l'horari de l'aula.</p>	<p>Pel que podem veure amb els alumnes de P5, observem que tenen les emocions com a part del seu llenguatge i per tant que han normalitzat el funcionament, ja que està des del seu inici d'escolarització.</p>	
Definició projecte		<p>El projecte <i>Connecta't</i> va ser creat per l'escola Maristes Sants – Les Corts i adreçat a tots els alumnes de l'escola, des de P3 a 6è.</p>		

Objectiu		L'objectiu del projecte és identificar les pròpies emocions i les dels altres, aprendre a gestionar i dominar-les correctament, i desenvolupar l'habilitat de regular les pròpies emocions.		
Beneficis			Creu que hi ha molts beneficis, ja que tot es pot verbalitzar i per tant es pot tractar.	Considera que el treball de les emocions pels alumnes els aporta beneficis en el seu benestar tant físic, mental com espiritual.

Nota. Autoria pròpia

Taula 9. Buidatge de dades, eix II

	Entrevista A PEC	Projecte <i>Connecta't</i>	Entrevista B	Entrevista C Observacions
Eix II. Posada en pràctica en una aula d'infantil i estratègies docents				
Paper del docent				<p>El paper del mestre ha de ser d'acompanyament des del respecte absolut i sempre tenint molt present que l'emoció és de l'alumne i no del mestre, l'infant és el protagonista de la seva emoció i el mestre l'ha d'observar des de fora acompanyant-lo, sense contaminar ni jutjar.</p>
			<p>Considera que és molt important el paper del professorat per poder donar les eines necessàries per ajudar als alumnes.</p>	<p><u>Observacions:</u> La tutora de l'aula manté la calma en tot moment, és mostra molt respectuosa amb el ritme de la classe. Cal tenir en compte que dins l'aula hi ha alumnes emocionalment molt potents i això fa que contínuament hi hagi canvis de ritme.</p> <p>Frases de la mestra on s'observa que aprofita els moments de l'aula per recordar als infants la importància de parlar amb respecte als altres i així guardar la calma: "Si això mateix que li acabes de dir, li dius més tranquil i bé, els teus companys ho entendran millor". "Aquí estava jo, et pots moure SI US PLAU".</p>

Temps a l' aula				<p>No destina un espai fix dins de la programació, hi ha el projecte <i>Connecta't</i> de forma evident durant un trimestre, però ella ho treballa des del dia 1 de P3 fins al final, la temporització que li dóna a l'educació emocional a la seva aula és durant tot el dia.</p> <p><u>Observacions:</u> Dins l'aula hi ha una zona, amb una taula i diferents materials que l'anomenen el racó de la calma o connecta't. És un lloc per desconnectar del que ha passat a l'aula, pensar què vol fer l'alumne i què li està passant en el seu jo interior per tornar a connectar amb la classe. Aquest estai té un lloc fix dins l'aula, però només s'utilitza com a mediador en algunes situacions.</p>
Propostes a l' aula				<p>Les propostes que porta a terme és aprofitar les escenes de la vida, i per tant tots els moments del dia. Em diu textualment "L'educació emocional no és un bolet que apareix un cop al dia, o un cop a la setmana, l'educació emocional està present en cada segon de cada dia i és feina nostra saber-ho aprofitar i fer-ho significatiu".</p>

				<p><u>Observacions:</u> La mestra de l'aula acostuma a aprofitar tots els moments que ens proporciona el dia a dia, així fa vivencials les emocions a l'aula. Quan hi ha conflictes, acostuma a gestionar-los de la mateixa manera:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Què és el que li vols dir (explicar problema) i explica-li com et sents.2. Demanar l'altra versió, i així donar lloc a què els dos afectats s'expliquin i verbalitzin els fets.3. Preguntar si els sembla que el que ha passat estar bé, i pensar en el que pot sentir el company.4. Verbalitzar els sentiments i indicar on els senten.5. Reflexionem sobre per què insultem o fem les coses malament, i parlem de la importància de tractar-nos bé a l'aula i respectar-nos.6. Demanem perdó al company, i les raons per les quals volem el perdó.7. L'afectat ha de voler acceptar el perdó (és lliure de prendre's el temps necessari per perdonar).
--	--	--	--	---

Competència emocional		<p>P3 → Connecto</p> <p>Es treballa a través del conte "El monstre de colors". Serveix per conèixer quines emocions hi ha. En aquest cas treballen: alegria, tristesa, ràbia, calma, por.</p> <p>P4 → Em connecto</p> <p>Volen aprofitar les emocions que coneixen de P3 i connectar-les amb les pròpies vivències per fer-les seves. Volen que les emocions connectin amb l'infant.</p> <p>P5 → Ens connectem</p> <p>Un cop treballades les pròpies emocions, ens n'adonem que vivim en un món amb més gent i que per tant és necessari el treball de l'empatia per entendre als altres. El treball de P5 el fan amb l'eriçó de l'empatia, en Pere.</p>	<p><u>Observacions:</u> Tenint en compte que he observat l'aula de P5 es troben en la casella d'Ens connectem del projecte. Així doncs, si són alumnes que ja porten tres anys a l'escola, han passat per les fases anteriors, de conèixer les pròpies emocions, de començar a saber anomenar-les i ara estan en la fase de l'empatia.</p> <p>Vaig poder observar que davant de tot conflicte, els infants manifestaven allò que sentien i li expressaven l'emoció al company perquè aquest es pogués posar en el lloc de l'altre.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mestra "Què et passa?" - Infant "Estic enfadat i sento enuig" <p>Una tarda a la setmana, també la dedicaven a fer jocs de taula, vaig poder observar la quantitat de possibilitats de treball emocional que hi havia en aquest tipus de joc, ja que en ells treballaven la paciència, l'empatia pels que no saben i el respecte pels que guanyen o perden.</p> <p>També aprofita molt les converses de les assemblees del matí, i pregunta sempre "què vas sentir?" quan explica alguna anècdota algun infant. I a la vegada els demana als companys sempre que pensin en situacions que a ells els faci sentir aquella emoció.</p>
-----------------------	--	--	---

Presència a l' aula	<p>Sempre ho vehiculen amb tots els diferents àmbits d'aprenentatge fent que les emocions formin part de l'aula.</p>		<p>Considera que l'educació emocional sempre està present a l'aula, i que per tant és el mestre qui ha de saber viure i aprofitar qualsevol oportunitat que ens doni l'aula per tractar-ho.</p>	<p>Ella m'assegura que l'educació emocional dins la seva aula està present des del primer minut del dia, fins a l'últim minut. No considera que l'educació emocional s'hagi de treballar, s'ha de viure i que formi part de l'aula.</p> <hr/> <p><u>Observacions:</u> La mestra fa ús de l'educació emocional d'ençà que els infants arriben a l'escola, fins al moment en què surten per la porta, i així m'ho ha demostrat durant tota la meva estada. Cada matí, atenia totes les individualitats, els dedicava un moment i els saludava, després a la rotllana permetia que tots parlessin generant contacte visual i atenció personalitzada. Als migdies s'acomiadava de tots els alumnes, i a la tornada a l'aula a la tarda també els donava la benvinguda de nou. Pel que fa als acomiadaments del dia també els dedicava moments i saludava a totes les famílies.</p>
---------------------	--	--	---	--

Nota. Autoria pròpia

5.2 Anàlisi de dades

A partir d'una mirada transversal de totes les dades obtingudes estableixo dos eixos temàtics per dur a terme la triangulació de dades. El primer eix, abordarem totes les dades en referència a la visió institucional que té l'escola sobre l'educació emocional i coneixerem des del naixement la construcció d'un projecte d'educació emocional. En el segon eix, veurem la implementació del projecte dins una aula de P5.

5.2.1 Eix I. Perspectiva institucional i aplicació del projecte

Aquest primer eix està enfocat de manera que s'analitzin els aspectes que vénen donats des de la visió institucional i de quina manera s'aplica un projecte d'educació emocional a l'escola. M'interessava saber què entenien les persones entrevistades, i per tant l'escola, sobre l'educació emocional i quina importància li donen a aquest terme en l'àmbit educatiu. Considero que entendre tots aquests aspectes són la base per a qualsevol projecte, ja que ens permet detectar què els motiva a crear-lo i quina coneixença tenen sobre el tema. També m'interessava veure els motius pels quals van decidir crear un projecte d'educació emocional i quines són les capacitats que volen desenvolupar amb l'ajuda del projecte.

Després de fer un buidatge curós amb la informació que vaig poder extreure de les entrevistes i la lectura dels diferents documents de centre és evident que l'educació emocional forma part de la identitat de l'escola, encara i així, he de destacar que després de llegir el PEC i la PGA, en cap moment es menciona la paraula emoció, això m'inclina a pensar que al ser un projecte incorporat fa pocs anys, i que encara es troba en procés d'avaluació, per tant, estan buscant la manera de fer-li un lloc dins el Projecte Educatiu de Centre.

Vaig fer les tres entrevistes en tres moments diferents, i sense que els entrevistats poguessin conèixer què els preguntaria, per tant tampoc podien consensuar les respostes que donarien, i en la primera pregunta va sorgir un fet curiós. I és que, els tres docents entrevistats coincideixen en una paraula

quan els vaig preguntar sobre la importància que li donen a l'educació emocional, i tots em van dir que *és essencial* en l'educació. Perquè això passi, vol dir que han entès la funció de l'educació emocional, i que portant la contrària al que ens diuen Bisquerra i Pérez (2012) "L'educació formal, fins ara, no ha previst la necessitat ni la importància de l'educació emocional. Però ha arribat el moment de prendre'n consciència" (p. 188), observem que els docents de l'escola Maristes Sants – Les Corts, han pres consciència de la importància de l'educació emocional i aquest és el primer pas per construir la base de qualsevol projecte.

Però, la base de qualsevol projecte no es sustenta per un únic aspecte, sinó que també és imprescindible entendre quina és la definició del terme i la seva finalitat. Per aquest motiu, m'interessava que tots els entrevistats definissin el terme, i en l'entrevista A el van definir com: "La capacitat que se centra en l'àmbit de conèixer i reconèixer els sentiments i les emocions que tenim cada un de nosaltres, i també les que tenen totes les persones que ens envolten. Per ells, l'educació emocional pretén que els infants aprenguin a identificar i expressar les emocions i els sentiments de forma natural i aconseguir fer-ho interaccionant amb el món que els envolta". El docent de l'entrevista B, va definir educació emocional com "Ensenyar a descobrir què m'està passant". Per últim, la mestra de l'entrevista C ho defineix com "les persones hem de prendre consciència que som emoció (o emocions) i que per tant és vital conèixer-les, anomenar-les, saber que fer i com conviure amb elles. Hem d'aprendre a saber quan es manifesten i per tant poder viure i conviure amb elles". En general, tots coincideixen en el fet que és la capacitat de conèixer i reconèixer els propis sentiments i els dels altres, i que els infants siguin capaços d'identificar i expressar allò que els passa de forma natural, per tant, podem dir que els mestres de l'escola Maristes Sants – Les Corts entenen quina és la finalitat que persegueix l'educació emocional.

Així doncs, rescatant la definició sobre educació emocional de Bisquerra i Pérez (2007) "L'educació emocional entesa com un procés educatiu, continu i permanent, que pretén potenciar el desenvolupament de les competències emocionals com a element essencial del desenvolupament integral de la

persona” (p.12) i fent menció a la resposta que em van donar quan els vaig preguntar sobre si l’educació emocional formava part d’un dels seus eixos transversals, veiem que els tres primers aspectes que apareixen a la definició: procés educatiu, continu i permanent, es donen en aquesta escola, ja que com ens diuen dos membres de l’equip directiu a la seva entrevista A: “Sí que forma part d’un dels nostres eixos, ja que és un procés constant i permanent que pretén desenvolupar les competències emocionals com a element essencial de la formació integral de cada persona i amb la finalitat de capacitar als alumnes perquè aquests puguin afrontar de la millor manera possible els reptes que es plantegen a la vida quotidiana”. Considerar la possibilitat d’abordar el terme a través d’un eix transversal garanteix la rellevància i la influència que tindrà dins les diferents àrees de coneixement, a més, podem veure que dins la concepció que té l’escola, tenen en compte el principal objectiu de l’educació emocional, què és el desenvolupament de les competències emocionals, que profunditzarem més endavant.

Però, quins són els motius que impulsen la creació del projecte? Doncs bé, les diferents escoles Maristes a Catalunya s’uneixen a través de Maristes Xarxa Innovació, i aquest és l’òrgan participatiu encarregat de marcar les fites a assolir en cada curs, i decidir quins són els eixos transversals que s’han de construir. Cada escola Marista ha de fer el possible per aconseguir-ho i així va ser com l’equip directiu de Maristes Sants – Les Corts, fa tres anys, va impulsar la creació del seu propi projecte *Connecta’t* sobre educació emocional, que neix de la necessitat de reforçar el treball emocional dins les aules d’educació infantil, en un principi, però amb la intenció de créixer a cursos superiors.

El funcionament que ha tingut des de l’inici ha estat de posada en marxa amb el primer curs d’infantil, P3, i anar creixent amb els anys. Aquest és el tercer curs que es porta a terme el projecte i per tant, els alumnes que cursen P5 són els que l’han viscut des de l’inici de la seva escolarització. Com ens explica el docent que fa anys que treballa a l’escola, “l’evolució que ha tingut és adaptativa, ja que intentem que s’ajusti a les necessitats presents de l’aula i a la realitat que es necessita. L’avaluació per tant és diària ajustant les eines

i estratègies que podem oferir". Actualment, l'experiència que tenen és que és un projecte vertical d'escola per poder donar sentit i valor a l'educació emocional, tot i que en aquests moments només s'imparteix en els tres cursos d'infantil, la idea és que vagi creixent amb els anys fins a arribar a sisè.

L'existència d'un projecte impacta en la seva aplicació, i per tant, ells han considerat que s'ajusti dins l'horari d'aula i que tingui cabuda dins les programacions, cal tenir present com diu Obiols (2005) que "Els programes d'educació emocional s'engloben dins dels programes de prevenció i desenvolupament personal. Però s'han de considerar com eix transversal dins les altres àrees" (p.161), per aquest motiu, aquest projecte no té un espai fix dins la programació d'aula, sinó que s'ajusta a les necessitats de l'aula en cada moment.

L'objectiu del projecte és identificar les pròpies emocions i les dels altres, aprendre a gestionar i dominar-les correctament, i desenvolupar l'habilitat de regular les pròpies emocions. Aquest objectiu el relacionem directament amb les competències emocionals que Bisquerra i Pérez (2007) van mencionar en el seu model teòric de les competències emocionals (vegeu Figura 1) focalitzant l'atenció en la consciència emocional i la regulació emocional. Cal tenir present que aquest projecte està destinat a alumnes d'entre tres i sis anys, és aquest el motiu pel qual posem l'atenció en les dues primeres competències, ja que les altres competències requereixen més maduresa.

Com explico a la pàgina 15 d'aquest treball, hi ha cinc competències emocionals principals, d'entre les quals hi ha la consciència emocional i la regulació emocional, que són les que ens interessen, però dins aquestes grans competències hi ha unes micro-competències que configuren les grans. En el marc teòric només les he mencionat, i ara les desenvoluparem per entendre perquè l'objectiu del projecte *Connecta't* només se centra en dues competències de les cinc que hi ha.

Bisquerra (2003) ens diu que hi ha tres micro-competències dins la consciència emocional: la presa de consciència de les pròpies emocions que ens la defineix com "la capacitat de percebre amb precisió els propis

sentiments i emocions; identificar-los i etiquetar-los” (p.104), la segona micro-competència és donar nom a les pròpies emocions i ens la defineix com “l’habilitat per utilitzar el vocabulari emocional i els termes expressius habitualment disponibles en una cultura per etiquetar les emocions” (p.104). I per últim trobem la comprensió de les emocions dels altres que ens la defineix com “la capacitat de percebre amb precisió les emocions i les perspectives dels altres” (p.105). Així doncs, dins aquestes tres micro-competències podem veure que es relacionen directament amb el principi de l’objectiu del projecte, on diu: *és identificar les pròpies emocions i les dels altres*. Tanmateix, l’objectiu segueix, però són aspectes que es relacionen directament amb la segona competència emocional.

Partint del mateix autor, Bisquerra (2003) ens defineix les quatre micro-competències que precedeixen la regulació emocional, en aquest cas trobem l’expressió emocional que ens la defineix com “la capacitat d’expressar les emocions de manera adequada” (p.105), la regulació d’emocions i sentiments que ens la defineix com “és la regulació pròpiament dita, i l’acceptació que sovint s’han de regular” (p.105). En tercer lloc tenim la micro-competència sobre les habilitats de l’enfrontament i ens la defineix com “l’habilitat d’afrontar emocions negatives mitjançant la utilització d’estratègies d’autoregulació que milloren la intensitat i la duració d’aquests estats emocionals” (p.105) i per últim trobem la competència d’autogenerar emocions positives i ens la defineix com “la capacitat d’experimentar de manera voluntària i conscient les emocions positives i gaudir de la vida” (p.105). Per tant, veiem que aquesta segona competència es relaciona directament amb la segona part de l’objectiu que persegueix el projecte on diu: *aprendre a gestionar i dominar-les correctament, i desenvolupar l’habilitat de regular les pròpies emocions*. Veiem doncs, que tot el que persegueix el programa queda reflectit en aquestes dues primeres competències, però es desenvolupen les dues a la vegada?

Doncs bé, el projecte està pensat per desenvolupar-les gradualment ajustant-se a la maduresa dels infants, així doncs, el projecte que ara té cabuda a tres cursos se separa en tres blocs:

- Connecto: destinat als alumnes de P3. Serveix per conèixer quines emocions hi ha, i treballen la tristesa, l'alegria, la calma, la ràbia i la por.
- Em connecto: és el bloc que pertany a l'aula de P4. La intenció és aprofitar el coneixement de les emocions que han incorporat a P3 i connectar-les amb les pròpies vivències per fer-les seves. La finalitat és que les emocions connectin amb l'infant.
- Ens connectem: pensat pels alumnes de P5. Un cop conegudes les nostres emocions i les hem relacionat a les pròpies vivències, ens n'adonem que vivim amb més gent i per tant necessitem desenvolupar l'empatia per entendre als altres.

Com podem observar, no hi ha una separació exacta, i és que els tres blocs persegueixen el mateix objectiu que hem esmentat abans i per tant tots tres desenvolupen la consciència emocional i la regulació emocional.

Però, hi ha algun motiu pels quals aquestes competències es puguin desenvolupar en edats tan primerenques? Doncs bé, Molina (2014) ens diu que la consciència emocional:

És una capacitat molt adient per treballar a educació infantil perquè és la base per treballar la resta d'habilitats. Permet als nens adquirir un vocabulari i iniciar-se en la presa de consciència de les seves emocions i les de la resta, d'aquesta manera començaran des de ben petits a utilitzar paraules i expressions relacionades amb les emocions de la forma més natural. (p.20)

I de la mateixa manera passa amb la regulació emocional, i Molina (2014) ens justifica la seva importància dins l'educació infantil:

També és un aspecte a treballar des de ben petits, ja que molts nens ja presenten per exemple dificultats per controlar la seva impulsivitat o baixa tolerància a la frustració. Per això, també és important oferir als nens

estratègies i tècniques que els ajudin a relaxar-se, a expressar-se i a dialogar. Perquè puguin utilitzar-les tant en el present com en el futur. (p.20)

És important entendre que les competències són graduals, i que has de passar per la primera per desenvolupar les habilitats de la segona i així successivament. El mateix passa amb els blocs del projecte *Connecta't*, i és que s'entén que com els alumnes estan a P5, ja han passat pels dos primers blocs de "Connecto" i "Em connecto".

Entenent la complexitat que engloba la creació d'un projecte d'educació emocional, és necessari que els/les mestres es formin específicament en educació emocional? Els dos mestres, en l'entrevista B i C, coincideixen en el fet que són molt necessàries, ja que em diuen que els mestres són persones i són els primers que han de saber gestionar les seves emocions per després transmetre el coneixement als alumnes, de la mateixa manera consideren que és molt important formar-se bé en aquest aspecte perquè així podran oferir un gran ventall d'eines als alumnes per afrontar els diferents problemes.

Pel que fa als beneficis del programa, els mestres creuen que s'observen en tot moment, sobretot quan els infants poden verbalitzar allò que els passa i els docents donar eines per ajudar-los. Malgrat això, mai s'ha d'oblidar que el programa, encara que tingui un model base, en tot moment s'ha d'adaptar a la realitat present de l'aula, i contextualitzar amb els alumnes que hagin de dur a terme les sessions.

Per tant, com a mestres han de ser conscients d'aquesta peculiaritat i tenir eines per adaptar el model base del programa a les diferents aules, i per això és molt necessària la formació del professorat, ja que com hem dit abans al marc teòric, i citant de nou a Bisquerra i Pérez (2012) "L'ideal és que el professorat s'impliqui perquè l'educació emocional pugui estar present a totes les àrees acadèmiques" (p.189) i això és possible quan tot l'equip docent treballa en una mateixa línia de treball.

Hem pogut veure doncs, que el projecte permet que hi hagi una visió consensuada i integrada sobre el significat del desenvolupament de les

emocions i fa que obligui a compartir i treballar sobre una mateixa línia d'escola. Pels docents, el fet de tenir un projecte fa que tot sigui més fàcil i aplicable a l'aula, ja que està recolzat per un marc institucional.

Ara que ja tenim les bases del projecte, i les raons que van impulsar la seva creació caldrà veure de quina manera s'aplica dins una aula d'educació infantil i així observar des de l'interior com es porta a terme i de quina manera ho reben i adquireixen coneixements els infants.

5.2.2 Eix II. Posada en pràctica en una aula d'infantil i estratègies docents

Pel que fa a l'aplicació del projecte a l'aula, he pogut observar i complementar amb les entrevistes la importància que té el paper del mestre, ja que és l'encarregat d'oferir les diferents eines perquè els infants vagin interioritzant les competències. Hi ha una frase que em va dir la tutora de l'aula que se m'ha quedat gravada i és la següent "El paper del mestre ha de ser d'acompanyament des del respecte absolut i sempre tenint molt present que l'emoció és de l'alumne i no del mestre, l'infant és el protagonista de la seva emoció i el mestre l'ha d'observar des de fora acompanyant-lo, sense contaminar ni jutjar", considero que aquesta és la clau perquè l'infant agafi confiança i aprengui a manifestar les emocions. L'emoció i el sentiment que veig darrere d'aquestes paraules és l'amor, l'amor pels alumnes, l'amor per la professió i l'amor per ensenyar i és que com diu Mallart (2002):

La necessitat de l'amor en l'educació és com la de l'aire que respirem. Sempre ens cal algú que ens estimi. Ser estimats és més necessari que ser alimentats. En canvi, dels sentiments com l'amor, ens pot avergonyir parlar-ne, als educadors. I, encara que no en parlem, l'amor és present a la nostra educació encara que sigui relegat en una part ignorada del currículum ocult. (p.83 – 84)

Durant les observacions vaig poder veure com la mestra sempre respecta els diferents ritmes d'aprenentatge que hi ha a l'aula, i manté la calma en tot moment; a més, aprofita qualsevol moment per inculcar el respecte dins la seva aula i fer que dins el vocabulari dels infants s'introdueixin les paraules

com "si us plau" i "gràcies". És una aula amb vint-i-un alumnes molt potents emocionalment i això fa que contínuament hi hagi canvis de ritme emocionals. Bisquerra i Pérez (2012) ens diuen que cal respectar en tot moment aquests canvis emocionals que es produeixen dins l'aula:

L'educació emocional s'ha de practicar mitjançant metodologies vivencials i participatives que prevegin l'experiència personal del nen o la nena, el seu entorn i les seves necessitats. Per exemple, no s'ha de prohibir que el nen plori quan en té ganes; en canvi se li pot dir: "Si vols plorar, pots fer-ho. Comprenc que et sentis trist perquè enyores la teva mare". Viure amb els nens el dia a dia ens pot ajudar a ensenyar-los a posar nom als seus sentiments i emocions i fer que reconeixin les emocions d'un mateix i les dels altres, perquè hem de comprendre que l'infant té dret a expressar el que sent i ser respectat per expressar-ho, de la mateixa manera que respectem les altres persones. L'adult ha d'ajudar el nen a canalitzar les emocions que li generin malestar i potenciar les emocions positives. (p.190)

Així com diuen aquests autors i fent referència al que vaig poder observar, encara que hi hagi el projecte *Connecta't* com a eix transversal d'escola, la mestra de l'aula no li dedica un espai fix dins la programació, sinó que li dóna una temporització total des de les nou del matí fins a un quart de sis de la tarda, aprofitant tots els moments que sorgeixen al llarg de la jornada.

Tanmateix, sí que hi ha un espai dins l'aula que s'anomena racó connecta't (vegeu Figura 7) que com he explicat a la pàgina 45 d'aquest treball, és un lloc per desconnectar del que ha passat a l'aula, pensar què vol fer l'alumne i què li està passant en el seu jo interior per tornar a connectar amb la classe. Acostuma a utilitzar-se com a mediador de conflictes i no és d'ús obligatori, els infants coneixen el funcionament de l'espai i són ells els que decideixen si creuen convenient anar-hi, la mestra de l'aula també els convida a anar-hi si veu que el seu estat emocional ho necessita.

Una frase que em va dir la mestra durant l'entrevista va ser: "L'educació emocional no és un bolet que apareix un cop al dia, o un cop a la setmana, l'educació emocional està present en cada segon de cada dia i és feina nostra saber-ho aprofitar i fer-ho significatiu", així doncs, aprofita per fer propostes

durant tots els moments del dia i d'aquesta manera fa vivencials les emocions dins l'aula. Durant la meua estada vaig poder observar un d'aquests moments durant l'assemblea del matí, i és que una nena de l'aula va portar una fotografia d'ella amb la seva gossa que s'havia mort feia poc, la mestra va preguntar-li què va sentir i l'alumna va respondre l'emoció que havia sentit durant uns dies a causa de la mort de la seva gossa. Llavors, la mestra va aprofitar per demanar als companys que pensessin en situacions en què ells s'haguessin sentit igual, i aquests van anar explicant: "quan el meu pare marxa de viatge i no m'explica el conte de bona nit", "quan tinc malsons sento aquesta emoció", "quan m'enfado amb la meua germana", etc. Amb aquesta xerrada, la mestra va aconseguir que tots els infants de l'aula sentissin empatia per la companya i es posessin en la seva situació, a més de relacionar una emoció amb una vivència pròpia, darrere d'aquesta proposta, sorgida espontàniament, es desenvolupa la consciència emocional i la regulació emocional, posant nom a l'emoció, relacionant-la amb vivències pròpies i desenvolupant l'empatia.

Acostuma a seguir patrons, és a dir, quan ha de resoldre un conflicte sempre segueix els mateixos passos (vegeu Taula 9), i hi ha dos aspectes que em van semblar força interessants: el primer és que sempre demana als infants que verbalitzin allò que senten i li expliquin al company. Aquest fet és important a l'hora d'establir relacions, ja que reconèixer les emocions del company et fa desenvolupar l'empatia. El segon aspecte que sempre sorgeix durant la resolució de conflictes és quan es demana perdó, i és que l'infant afectat pot acceptar o rebutjar el perdó segons què senti. Trobo que és molt interessant aquest fet, ja que fa protagonista a l'infant de la seva emoció i per tant de la seva decisió.

Un altre patró que repeteix cada dia és durant l'assemblea del matí, i és que com diu Molina (2014) "Cal introduir activitats d'educació emocional com a rutines d'aula. El motiu d'això és la importància que tenen aquestes en el desenvolupament integral dels nens" (p.24). Les rutines proporcionen seguretat i autonomia als infants, i una activitat que em sembla molt adient és la construcció diària de l'horari setmanal durant l'assemblea del matí; és

una manera d'introduir als infants a l'aula, d'explicar-los que faran aquell dia i els proporciona autonomia en les activitats quotidianes, aquest recurs que utilitza ella no me'l va comentar com a eina per desenvolupar l'educació emocional, sinó que el vaig observar tots els matins, però considero que és essencial per crear seguretat i confiança amb els alumnes i així construir la base per desenvolupar les competències emocionals.

A la pàgina 25 d'aquest treball esmento els diferents punts que s'han de tenir en compte per crear i desenvolupar un projecte d'educació emocional. Considero que el centre Maristes Sants – Les Corts, fa tres anys, va fer un bon estudi de les necessitats presents a l'escola i va formular uns objectius coherents per satisfer les necessitats que volia atendre, en aquest cas a l'educació infantil. Això s'observa en el tall d'edat que van marcar i els diferents blocs a desenvolupar, ajustant-los a la maduresa emocional dels infants que havien dur-los a terme. Dins el projecte, s'observa una seqüenciació i planificació en quant al desenvolupament de les competències emocionals, ja que comença en conèixer les emocions, segueix en relacionar-les amb el que sent l'alumne i les vivències i acaba desenvolupant l'empatia com a recurs per conviure amb els altres. Tenen molt clar que encara que el projecte és un model base, contínuament s'ajusta a les necessitats de cada aula i per tant als alumnes que hi ha en ella. La posada en pràctica del projecte també va lligat a l'avaluació permanent que s'observa en el reajustament continu de les propostes que es porten a terme i la manera d'enfocar l'educació emocional a les diferents aules.

Per concloure aquesta anàlisi exhaustiva veiem que el projecte té beneficis a l'aula, ja que els alumnes verbalitzen allò que senten i la frustració és menor. Alhora, els ajuda a comunicar-se amb els altres companys, i treballar l'empatia, i veiem que diferents expressions emocionals formen part del seu vocabulari habitual. També hem pogut observar la importància que hi ha en atorgar tot el protagonisme a l'alumne, i que per tant és molt important respectar la seva maduresa emocional i proporcionar eines adequades a cada alumne per anar desenvolupant les diferents competències emocionals.

5.3 Resultats de l'anàlisi

En aquest apartat faré un recull esmentant els punts claus que considero que són resultats factuais i que per tant són síntesi d'aquesta anàlisi.

- Els mestres de l'escola Maristes Sants – Les Corts coincideixen en la definició d'educació emocional i diuen que és la capacitat de conèixer i reconèixer els propis sentiments i els dels altres, i que els infants siguin capaços d'identificar i expressar allò que els passa de forma natural.
- El projecte *Connecta't* permet desenvolupar dues de les cinc competències emocionals, ja que s'ajusta a la maduresa dels infants que han de dur a terme el projecte.
- Els beneficis que més destaca l'escola són que els infants poden verbalitzar allò que els succeeix i posar nom a l'emoció que senten. D'aquesta manera els docents tenen més facilitats per oferir eines i estratègies per ajudar-los.
- Disposar d'un projecte d'escola permet que hi hagi una visió consensuada i integrada sobre el significat del desenvolupament de les emocions i fa que obligui a compartir i treballar sobre una mateixa línia d'escola. Aquest fet facilita l'aplicació del projecte dins l'aula, ja que hi ha un suport des del marc institucional.
- La clau perquè l'infant agafi confiança i aprengui a manifestar les emocions és que el paper del mestre sigui en tot moment des de l'acompanyament, el respecte i sense fer ús del judici.
- Les estratègies que fa servir la mestra de l'aula de P5-A no són estructurades, sinó que parteixen de les emergències de les situacions concretes que proporciona el dia a dia a l'aula.
- És molt important respectar i conèixer els diferents ritmes d'aprenentatge que hi ha dins l'aula per proporcionar les eines adequades a tots els alumnes.

Després d'haver fet tot aquest procés, he fet un recull amb diferents aspectes que m'emporto com a bones pràctiques fent una llista de recomanacions que es poden dur a terme a l'hora d'aplicar un projecte d'educació emocional.

- Cal que des de la visió institucional hi hagi un suport ferm al projecte i una unió de tot l'equip docent en treballar en una mateixa línia d'escola.
- Permetre l'entrada de nous projectes, que parteixin de necessitats evidents de l'escola. És important conèixer les bases del projecte per entendre la seva importància.
- Creure en el projecte és bàsic per desenvolupar-lo, és important atorgar-li la importància que li correspon.
- La formació acostuma a ser necessària en qualsevol aspecte educatiu, però cal tenir present que en l'educació emocional és tan important la formació personal del docent com la formació per donar eines als alumnes, ja que si el professorat desenvolupa les seves competències emocionals, a l'hora, ajuda a l'alumnat a desenvolupar les seves.
- Entendre que no hi ha un programa emocional base per a totes les escoles, ja que és important dissenyar un programa d'educació emocional que s'ajusti a les necessitats de cada escola. Tot i això, cal destacar que sí que hi ha unes pautes a seguir perquè el projecte creat s'adapti a l'escola que l'ha elaborat.
- Ajustar els objectius a les competències emocionals que es volen desenvolupar i per tant, s'ha de tenir molt clar a qui va dirigit el projecte.
- Ser conscient que l'infant és protagonista de la seva emoció i per tant, el paper del docent és d'acompanyament des del respecte i mai jutjar la decisió de l'infant.
- Fer evident les emocions dins l'aula a través de metodologies vivencials i de les situacions que t'ofereix el dia a dia, i per tant entendre que l'educació emocional no s'ha de treballar amb propostes concretes i tancades, sinó que s'ha de viure dins l'aula.

6 Conclusions

Realitzar aquest treball m'ha permès endinsar-me amb profunditat al món de l'educació emocional i entendre amb fonaments teòrics aquells aspectes que, l'any 2017, van fer-me escollir La Granja Escola de Santa Maria de Palautordera com a primera feina de monitora. La Granja és un centre de lleure on utilitzen l'educació emocional com a eina per educar, a través d'un mètode específic que han creat juntament amb unes instal·lacions (i uns animals) que possibiliten el desenvolupament de les competències emocionals. Després de treballar tres estius allà, i veure resultats en educació emocional, la intenció d'aquest treball de final de grau era comprovar si en una aula d'educació infantil d'un centre educatiu, sense les infraestructures de les quals disposa La Granja Escola, és possible desenvolupar l'educació emocional.

Com he dit al principi del treball, la finalitat d'aquest era oferir una visió sobre com es porta a la pràctica l'educació emocional en una aula del Segon Cicle d'Educació Infantil, i considero que he aconseguit tot el que em proposava. Aquesta recerca m'ha permès aprofundir en els coneixements teòrics entenent des del principi la història del terme. També he pogut revisar tota la legislació vigent entenent la seva importància dins el departament d'ensenyament. I per últim, realitzant un estudi de cas a l'escola Maristes Sants - Les Corts he pogut analitzar i conèixer un cas concret d'implementació d'un projecte d'educació emocional en l'àmbit escolar. Per tant, he assolit tots els objectius generals que perseguia la meua recerca.

Pel que fa als objectius específics d'aquesta recerca, considero que l'estudi de cas m'ha permès assolir-los, ja que he conegut quina és la visió institucional i he pogut veure de quina manera té cabuda un projecte d'educació emocional dins una escola i també he conegut com s'aplica el projecte Connecta't en una aula d'educació infantil i quines són les estratègies que utilitzen.

Al llarg d'aquesta recerca m'he trobat amb una limitació que, encara que no ha impedit que portés a terme la investigació, hauria estat més plaent si no s'hagués donat. Em refereixo a l'estada a l'escola, i és que sento que per motius personals i per motius interns de l'escola va ser breu, només d'una setmana, i encara que estic satisfeta de tot el que vaig poder observar i que tot m'hagi servit per a l'anàlisi, m'hauria agradat passar més temps i conèixer més profundament el projecte.

Per això, considero que són molts els avantatges que m'han acompanyat al llarg d'aquest treball. En primer lloc, és dels treballs que més temps li he dedicat i que millor m'he pogut organitzar, ja que en tot moment he pogut seguir la temporització que em vaig marcar des d'un principi, el fet de buscar la teoria molt al principi i fer l'estada abans de començar les pràctiques de quart també ha ajudat molt a facilitar les coses. En segon lloc, és dels treballs que més motivada m'he sentit i això ha fet que pugui gaudir cadascun dels diferents apartats, no he sentit angoixa en cap moment perquè veia que s'anava construint de mica en mica, i això m'ha ajudat molt a viure'l de forma tranquil·la.

Que aquest treball tingui un pes molt important ha fet que vulgui implicar-me en tot moment i que busqui la motivació en qualsevol de les pàgines; malgrat això, el camí és llarg i sovint no veus resultats quan els vols i és per això que durant la producció del treball em vaig animar a fer un curs en línia de l'escola Bitácoras sobre les emocions dels infants, i crec que em va ajudar molt perquè a vegades necessitem que algú ens relacioni tots els conceptes que trobem a diferents llibres i ens sintetitzi la informació per veure el camí més planer.

La feina de mestra implica que contínuament vivim situacions que requereixin estar emocionalment preparats per tractar-les, és per això que com a futura docent considero que tot mestre/a hauria de ser emocionalment competent i tenir desenvolupades les competències emocionals per exercir la seva professió, per tant crec que seria recomanable que dins el Grau de Mestre en Educació Infantil se li dediquessin uns crèdits per contribuir a formar tots els docents. I encara que és molt important la formació personal en aquest

terme, també ho és perquè serà el requisit bàsic per oferir eines i estratègies per ajudar els infants a desenvolupar les seves competències emocionals.

Com a futura docent, a part de la formació específica en aquest àmbit que segur que duré a terme, considero que fer l'estudi de cas m'ha ajudat a evidenciar que les emocions estan dins l'aula i que són els mestres els encarregats de rescatar-les i aprofitar-les. Així doncs la feina és meua i tenir un exemple de bones pràctiques com les que realitza la mestra de l'aula de P5-A de l'escola Maristes Sants – Les Corts m'encoratja a seguir continuant el que ella m'ha ensenyat i valorar el paper que tenim els mestres en el desenvolupament integral dels alumnes.

Aquesta recerca m'ha servit per ser conscient de l'experiència que he anat incorporant durant els quatre anys de carrera i que he intentat que es fes notar al llarg d'aquest treball. A més, considero que he assolit els propòsits que m'havia marcat des d'un principi. Estic convençuda de la idoneïtat de l'educació emocional en l'àmbit educatiu, àdhuc de la seva necessitat dins de l'aula. No tinc cap dubte que aquesta serà un pal de paller, biga mestra i principal del meu futur quefer com a mestra.

7 Referències bibliogràfiques

- Álvarez, M. (Coord.) et al. (2001). *Diseño y evaluación de programas de educación emocional*. Barcelona: Praxis.
- Álvarez, M., i Bisquerra, R. (2012). *Orientación educativa: modelos, áreas, estrategias y recursos*. Madrid: Wolters Kluwer Educación.
- Bach, E. (2015). *La belleza de sentir. De les emocions a la sensibilitat*. Barcelona: Plataforma Editorial.
- Bach, E., i Darder, P. (2010). *Sedueix-te per seduir. Viure i educar les emocions*. Barcelona: Edicions 62.
- Bassagaña, C. (n.d.). *Seminari TFG MEI*. Manuscrit inèdit. Apunts procedents de UVic-UCC Moodle.
- Bisquerra, R. (2000). *Educación emocional y bienestar*. Barcelona: Praxis.
- Bisquerra, R. (2003). Educació emocional: una proposta per al desenvolupament de competències per a la vida. *Revista Catalana de Pedagogia*, 95-122. Recuperat de <https://www.raco.cat/index.php/RevistaPedagogia/article/view/30294>
- Bisquerra, R. (2009). *Psicopedagogia de las emociones*. Madrid: Editorial Síntesis.
- Bisquerra, R. (2017). Educació emocional: de la recerca a la pràctica fonamentada. *Revista Catalana de Pedagogia*, 13, 145-171.
- Bisquerra, R., i García, E. (2018). La educación emocional requiere formación del profesorado. *Revista del Consejo Escolar del Distrito*, 5, 8, 13-28.
- Bisquerra, R., i Pérez, N. (2007). Las competencias emocionales. *Educación XXI*, 10, 61-82. Recuperat de <http://www.ub.edu/grop/wp-content/uploads/2014/03/Las-competencias-emocionales.pdf>

- Bisquerra, R., i Pérez, N. (2012). Importància i necessitat de l'educació emocional a la infància i l'adolescència. *Acompanyant el seu present: professionals amb la infància* (10), 185-194. Recuperat de <http://www.ub.edu/grop/wp-content/uploads/2014/03/rafel-i-nuria.pdf>
- Blaxter, L. (2008). *Cómo se investiga*. Barcelona: Graó.
- Brunet, I., Pastor, I., i Belzunegui, À. (2002). *Tècniques d'investigació social: Fonaments epistemològics i metodològics*. Barcelona: Pòrtic Edicions.
- Carpaena, A. (2011). Educació emocional a l'aula. *Perspectiva escolar* (351), 21-27. Recuperat de <https://www.rosasensat.org/revista/un-mon-democions/>
- Carpaena, A. (2013). Emocions i processos educatius: els estils educatius i les emocions. Dins P. Darder, F. Salmurri, M. Royo, J. Sala, L. Marzo, M. Albaladejo (Coords.), *Aprendre i ensenyar amb benestar i empatia: la formació emocional del professorat* (pp. 69 - 101). Barcelona: Octaedro.
- Delors, J. (1996). *La educación encierra un tesoro. Informe a la UNESCO de la Comisión internacional sobre la educación para el siglo XXI*. Madrid: Santillana/UNESCO.
- Escola Maristes Sants - Les Corts. (s.d). Recuperat de <https://www.slc.maristes.cat/lescola/els-nostres-projectes-0>
- Goleman, D. (1995). *Inteligencia emocional*. Barcelona: Kairós.
- GROP. (2019). Grup de Recerca en Orientació Psicopedagògica. Recuperat de <http://www.ub.edu/grop/>
- Lazarus, R. S. (1991). *Emotion and adaptation*. Nueva York: Oxford University Press.

Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació. Diari oficial de la Generalitat de Catalunya, núm. 5422 (2009).

Llei orgànica 3/2018, de 5 de desembre, de protecció de dades personals i garantia dels drets digitals, BOE núm. 294 (2018).

Mallart, J. (2002). L'educació emocional per viure, aprendre i estimar. *Revista Catalana de Pedagogia* (1), 77 - 94. Recuperat de <http://revistes.iec.cat/index.php/RCP/article/viewArticle/3789>

Mestre, J. M., i Fernández, P. (2007). *Manual de inteligencia emocional*. Madrid: Piramide.

Molina, L. (2014). Emociona't cada dia: Programa d'educació emocional pel segon cicle d'Educació Infantil (Treball final de Màster). Universitat de Barcelona, Catalunya. Recuperat del dipòsit digital <http://hdl.handle.net/2445/64105>

Obiols, M. (2005). Disseny, desenvolupament i avaluació d'un programa d'educació emocional en un centre educatiu (Tesis doctoral). Univesitat de Barcelona, Catalunya. Recuperat del dipòsit digital <http://hdl.handle.net/2445/42455>

Palou, S. (2004). *Sentir y crecer. El crecimiento emocional en la infancia*. Barcelona: Editorial Graó.

Pérez, N., i Filella, G. (2019). Educación emocional para el desarrollo de competencias emocionales en niños y adolescentes. *Praxis & Saber*, 10 (24), 23 - 44. <https://doi.org/10.19053/22160159.v10.n25.2019.8941>

Salmurri, F. (2011). Educació de les emocions, salut psicològica i escola. *Perspectiva escolar* (351), 13-20. Recuperat de <https://www.rosasensat.org/revista/un-mon-democions/>

Servei d'Ordenació Curricular d'Educació Infantil i Primària. (2016). *Currículum i Orientacions Educació Infantil. Segon cicle*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament d'Ensenyament.

Talavera, M., López, M., Fuentes, M., Roselló, R., i Lombart, C. (2002). La educación emocional en la escuela infantil (0-3). *Revista Aula d'Infantil*, 5, 37-40. Recuperat de <https://cat-grao-com.biblioremot.uvic.cat/ca/producte/la-educacion-emocional-en-la-escuela-infantil-0-3-anos>

[Totes les imatges de l'aula]. (s.d.). Recuperat de <http://www.ibce360.com/panoramicas/sanslescorts/>